

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delavci
so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARIE

Entered a second-class matter, Dec. 8, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilepje-
nega spodaj ali
na ovitku, Ako (287)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo, ponovite je takoj.

Stev. (No.) 286.

Chicago, Ill., 4. marca (March) 1913.

Leto (Vol.) VIII.

Zmaga štrajkarjev v New Yorku.

29.500 KROJAŠKIH DELAVCEV
DOBILO SVOJE ZAHTEVE.

Štrajk v Akronu še traja.
New York. — Štrajk krojaških
delavcev in delavci se bliža zma-
gonosno svojemu koncu. "Asso-
ciated Boys, Clothing Manu-
factures", jedna izmed starih kro-
jaških družb, je zadnji teden pri-
volila v zahteve štrajkarjev in
okrog 30.000 delavcev se je vrni-
lo na delo. Štrajkarji so dobili 10
odstotkov zvišanja plače in de-
lovni čas jim je znižan na 50 ur v
tednu. Ostale tri družbe bodo
brzkotne sledile še te dni in zma-
ga ostalim krojačem — okrog
50.000 — je tudi zagotovljena.
Lastniki krojaških tovarn ne mo-
rejo več prenašati izgube, ki jim
jo je prizadjal štrajk tekem de-
vetih tednov in upanja za nje ni
preostalo drugega kakor da se
podajo.

Boj v Akronu, O.

Nepričakovani štrajk delavcev
v tovarnah za kaučukaste izdelke
v Akronu, O., kaže, da delavci
mislijo na resen in dolg boj, ki
ne bo končan tako kmalu. Okrog
26.000 delavcev je na štrajku.
Štrajkarji niso organizirani. Za-
stopniki obeh opozicijskih
organizacij "American Federa-
tion of Labor" in "Industrial
Workers of the World" spora-
zumno vodijo štrajk in delajo na
to, da se doseže zmaga.

Kapitalistični listi so poročali
zadnji teden, da se je lastnikom
tovarni po 30% znižali plače šte-
vilko delavcev nazaj na delo. Ko-
liko je na tem resnice, ne vemo.
Župan Rockefeller in šerif Fer-
guson v Akronu sta silno nervozna
radi junaškega odpora delav-
cev napram "rubber trustu".
Apelirala sta na governorja Coxa
za milico, dasiravno se štrajkarji
obnašajo popolnoma mirno.

Lopovstvo bossa v Patersonu.

Paterson, N. J. — Okrog 1000
barvarjev svile v tovarnah Wild-
man Silk Co. je 28. feb. ostavile
stroje in se napotilo iz tovarne,
toda bossje so zaprli vrata in po-
vedali delavcem, da morajo po-
čakati do večera. Številni štraj-
karjev se množi in policaji šču-
vajo na izgredi. Štirje štrajkarji
so bili takoj prvi dan aretirani,
ko so delili letake. Položaj je
kritičen. Wm. D. Haywood vodi
štrajk pod pokroviteljstvom I.
W. W.

Železničarji se pogajajo.

New York. — Kurjači na 54
iztočnih železnicah, ki so grozili s
štrajkom pred dobrim tednom,
obravnavajo svoj spor z železni-
škimi družbami potom razsodišča.
Nevarnost štrajka je najbrž kon-
čana.

Štrajki drugod.

V Alta, Utah, rudarji še štraj-
kajo. — Dalje so rudarji na štraj-
ku v Porcupine, Ont., Canada,
Bingham, Utah, rudniški okoliš
Tintio in v Wharton, N. J.

ČETRTI MAREC.

Danes je 4. marca. Ta dan je
posebnega pomena za ameriško
ljudstvo. Danes prevzame vo-
dstvo naše republike novi predsed-
nik z novo administracijo.

Povprečne mase ljudstva so se
naveščale republikancev in zad-
njo jesen so izročile vojeta vlade
demokratom. Tako torej danes
po dvajsetih letih stopa demokrat
v Belo palačo in demokrataška
stranka prejema odgovornost vla-
de. Taft odhaja v pokoj. Ubogi
slamnat mož! Bolj zaniknega
predsednika menda še niso imele
Zedinjene države kot je bil Taft!
Za njim žalujejo samo kapitali-
sti.

Ali bo Wilson kaj boljši? Pred-
sednik Wilson, kateri danes zase-
da predsedniški stolec, ima za
seboj kongres in senat, ima vse.
Po 4. marcu imajo demokratje

absolutno kontrolo čez posdavo-
dajni in eksekutivni oddelek
vlade! Izgovora torej ne more
biti, da jih kdo ovira v delu.
Socialisti pravimo in podpisemo
z dokazi, da demokratiška stran-
ka se v bistvu čisto nič ne razli-
kuje od republikanske in da obe
stranki služita kapitalizmu. Ne-
zavedni delavci pravijo, da to ni
res; pravijo, da demokratje niso
od sedaj imeli prilike, da bi poka-
zali, kaj znajo in morejo storiti.
Mi ustrajamo pri naši trditvi,
obenem pa opozarjamo delavce,
da sedaj je čas, da spoznajo tudi
demokrate. Mi lahko že v naprej
povemo, da demokratje ne bodo
nič boljši od republikancev. Bolj-
ši ne bodo zato, ker ne morejo
biti in ne smejo biti. Ukazoval
jim bo Wall Street kakor je ukaz-
oval prejšnjim republikanskim
administracijam. Ako bi demo-
kratje hoteli biti boljši in druga-
ni od republikancev, potem bi se
moralo izreči proti sedanjemu
profitnemu sistemu. Tega pa še
niso storili in to pove vse.

Še nekaj. Za trdno se sodi, da
bo William J. Bryan vodja
Wilsonovega kabineta ali držav-
ni tajnik in obenem Wilsonov
svetovalec. Bryan je dobro zna-
na stara figura v demokratiškem
taboru. Že dvajset let pripovedu-
je, kako je treba razbiti truste
in monopole in stokrat je že pri-
segel, da bo demokratiška stran-
ka uničila truste, kadar pride na
površje. In Bryanova ura je zdaj
prišla. Kot državni tajnik
ima Bryan važno mesto. Zdjaj
lahko pokaže, kaj zna; zdaj
bomo videli, kako bo Bryan se-
kal glave trustom in ne bode
monopole na kol. Mi pravimo, da
truste je rodil gospodarski raz-
voj in zato jih nemogoče ubiti.
Truste je mogoče samo razlupati.
Bryan pa pravi, da je treba truste
popolnoma raztrgati in iti na-
zaj v dobo svobodne kompeticije.
Torej on bo sedaj pokazal, če je
to mogoče.

ZLOČINI DRUŽBE.

— Robert Steers s severne strani
Chicago je pred tremi leti, ko
je bil 16 let star, vlomil ponoči v
neko mesnico in uzel kos mesa,
ker je bil lačen. Sodišče ga je ob-
sodilo na — dvajset let ječe!
Deček je bil sirota; nikogar ni
imel, da bi se bil potegnil zanj.
Tekom treh let v zaporu je do-
bil jetiko in sedaj leži v bolnici
za jetične v Oak Forestu na smrt-
ni postelji.

— Emil Junker, privatni poli-
caj Northwestern železnice, je
25. feb. ustrelil v hrbet in na
mestu usmrtil delavca Stephens
Jenkinsa, ko je to uzel iz vagona
par — časopisov v Kinzie St.
yardu (Chicago). Ubiti človeka
za star časopis, ki ni vreden pol-
centa! Morilec Jenkins ni bil are-
tiran!

— V San Franciscu se je obe-
sil postarni mizarski delavec
George Voigt, kateri ni mogel do-
biti dela.

— Deklice uposlene v mnogih
tovarnah v državi Ohio zaslužijo
komaj po 15 centov na dan pri
akordnem delu (piecework).

— Farmerji v Oklahomi imajo
toliko drv, da jih skladajo na
velikanske kupe in sežigajo. Od-
poslati ne morejo drv naprej
vsled previsokih voznih cen. De-
lavci v mestih pa drago plačujejo
premog ali pa prezebejo.

Prav nič ni čudnega, ako so si
kapitalisti nagrabili v svoje roke
toliko bogatstva. Na drugi strani
pa, da je toliko delavcev, ki prav
nič ne posedujejo drugega, kot
delavno moč. No, ja. Za kapitali-
stične interese so kapitalisti in
delavci.

Listi poročajo, da primanjkuje
delavcev v žumah Temu se kaj
lahko odpomre. Kapitalisti naj
izpuste iz ječe tiste delavce, ka-
tere imajo po nedolžnem zapre-
tu, pa bodo delavcev več kot preveč.

Bravo, Illinoški pre- mogarji!

KONVENCIJA PREMOGARJEV
V PEORIJI, ILL. DOVOLILA
100.000 ZA SVOJE BRATE
V W. VA.

Peoria, Ill. — Konvencija pre-
mogarske unije U. M. W. of A.
za državo Illinois, katera se je
vršila zadnji teden, je soglasno
sklenila, da se da iz blagajne zne-
sek \$100.000 v pomoč štrajkajo-
čim premogarjem v okolišu Pafnt
Creek, West Virginia. Dalje je
konvencija pooblastila izvrševal-
ni odbor, da sme porabiti, ka-
nanese sila, tudi ostalih \$800.000
v blagajni v ravnostno svrhu.
Denar se nadomesti s posebnim
assessmentom. Delegatje so spre-
jeli tozadevni predlog z velikim
navdušenjem; niti eden delegat
se ni protivil.

Charleston, W. Va. — Vrhovno
sodišče v West Virginiji je raz-
sodilo, da mora adjutant-general
Elliott, kateri komandira vo-
jaštvo v štrajkarskem okraju,
premestiti "Mater" Jones in več
voditeljev štrajkajočih premoga-
jev je bilo pred par tedni aretir-
anih, češ da so "hujskaši k iz-
gredom." Ker vlada v štrajkar-
skem okolišču obsedno stanje in
v vsakega aretiranca ženejo pred
vojno sodišče, zahtevali so zago-
vorniki štrajkarjev, da pride mati
Jones z ostalimi obtoženci pred
civilno sodišče izven okrožja, ki
je pod obsednim stanjem. Vrhovno
sodišče je štrajkarjem ugo-
dilo.

Položaj v Point Creeku je ne-
spremenjen. Vojaštvo straži pre-
mogokope in spopati ter areta-
cija so na dnevnem redu. Premo-
garji izjavljajo, da se bodo borili
do skrajnosti.

VOLILNE SLEPARJE V OHI- CAGU.

Ponovno štetje glasov v kon-
testu med sodrugom Wm. A. Cun-
nea, kandidatom državnega
pravdnika pri zadnjih novemb-
skih volitvah in Maclay Hojne,
sleparsko izvoljenim državnim
pravdnikom, je bilo zadnji teden
končno v 10 wardah. Sodr. Cun-
nea ima po ponovnem štetju 2417
glasov več, Hojne je pa izgubil
3000 glasov. In to samo v desetih
wardah! Prešteti jih je treba še
25. Sodnik Baldwin, kateri vodi
ponovno štetje, je določil, da se-
daj so na vrsti zunaj volilni dis-
trikti izven mesta. Za odlok je
zelo umljiv. Naša stranka zahteva,
da se ponovno štejejo glasova
svi v vseh wardah po vrsti in
napela so vse moči, da se to izvr-
ši. V 18., 20., in 21. wardi so se po
izjavi prič vršile največje volilne
sleparije; vseh wardah so demo-
kratje ukradli našemu kandidatu
na tisoče glasov. Zato se pa Hojne
boji-ponovnega štetja v teh
wardah in sodnik mu gre najbrž
na roke. Toda pravica mora zma-
gati. Dokaz je tukaj, da je bil
Cunnea osleparjen za 2417 glas-
ov samo v 10 wardah, kjer so so-
cialisti najslabjši. Kaj bodo pa
še pokazale druge wardi! Naprej
s štetjem!

Kapitalistično in meščansko ča-
sopisje kaj rado šteje v resnici
nepozabnega Lincoln za svojega
moža. Gospodje, tukaj je proti
slovje. Lincoln je bil za štrajk.
Kdor ne verjame tega, naj čita
njegov govor, katerega je govoril
6. marca 1860 v New Haven, Con-
necticut. Vi ste pa načelni na-
sprotniki vsake stavke ter zago-
varjate današnji družabni ustroj.
Bodite resnicoljubi, stari ste do-
volji. In rajši zapišite, da je bil
Lincoln odprt prijatelj delavcev,
človekoljubov in punfar!

Danes dokončavi predsednik
H. Taft razseda rep. slona, a na-
stopi predsednik W. Wilson za-
jezditi dem. osla. Kakšna razlika za
nas: z dežja pod kap!

V. Berger se poslavlja iz kongresa.

V dveh letih kongresovanja dese-
gel važnih vspehov.

Danes, ko izide "Proletarec",
poteče sodr. V. Bergerju, sociali-
stičnemu kongresniku iz države
Wisconsin, rok njegovega manda-
ta. Od tiste minute dalje, bo ame-
riško delavstvo zopet brez zastop-
nika v zvezni zakonodaji. — Na-
dehati se je stveda, da ne za dolgo
časa, ker bodo čez dve leti zopet
volitve, in takrat morda pošlje
socialistična stranka ne le enega
marveč več kongresnikov v Wash-
ington.

Sodr. Berger bo ostal v Wash-
ingtonu do 5. marca, nato se po-
da pa v Milwaukee, da prevzame
uredništvo Milwaukee Leaderja",
od koder se poda na predavateljs-
ko pot po Ameriki.

Dasi je bil sodr. Berger izvoljen
v Wisconsinu, je njegovo delo v
kongresu obsegalo splošno polje;
kajti njegovi predlogi in resolu-
cije so bili vedno več nego samo
lokalnega pomena.

Da je pri svojem delu dosegel
lepe vspehe, mu priznajo vsi, naj-
bolj zagriženi nasprotniki sociali-
stičnega gibanja.

Ena največjih Bergerjevih za-
slug leži v tem, ker je v drž. kro-
gih — in tem potom milonom iz-
med buržoazije — ubil predsodke
o krivolčnosti socializma in sociali-
stične stranke; kajti vsled ved-
novnih akcij, ki jih je prožil
sodr. Berger v kongresu, je bilo
meščansko časopisje primorano
pregledati važnost tem dogodkom,
kateri so služili stranki za dobro
reklamo.

"Dasiravno sam" — je dejal
sodr. Berger — "sem dosegel ven-
dar vspehe, o katerih nisem mislil
da jih bom. Prepričan sem, da bi
25 socialističnih kongresnikov,
ne le odbilo marsikakšno kapita-
listično predlogo marveč, da bi pri-
silili ostale zastopnike, da glasu-
jejo za naše predloge."

Prvi važnejši vspeh sodr. Ber-
gerja, kot kongresnika, je bila
preiskava štrajkujočih tekstilnih
delavcev v Lawrence, Mass., kar
je provzročilo, da so tekstilni ma-
gnati popustili in zvišali plače,
vsled česar je bil štrajk končan
v prid delavcev.

Dalje je vsled Bergerjeve za-
hteve prišel zvezin sodnik Han-
ford v Seattle, Wash., v discipli-
narno preiskavo, katero je vodil
poseben osek kongresnikom. To se
je zgodilo vsled tega, ker je od-
rekel socialistu Olsonu državljansko
pravico. — Posledica te pre-
iskave je bila Hanfordova resig-
nacija kot zvezni sodnik.

Do meseca avgusta lanskega leta,
je sodr. Berger vložil 24 pred-
logov, kateri so se vsi nanašali na
koristi delavcev. Ti predlogi si-
cer niso bili sprejeti, ker so od-
ločevali republikanci in demo-
kratje. — V kongresu je imel 18
govorov socialne in industrialne
vsebine. Teh govorov, v katerih
je se natisnilo in razposlalo na
državne stroške, čez 2 milijona iz-
tisov, in sicer ljudem, ki še niso
nikdar slišali o socializmu.

Pozneje je posegel v preteči
štrajk iztočnih železničarjev in
prisilil s predlogo, da se v sluč-
ju, da železničarski magnatje ne-
čejo sprejeti sporazumljenja, že-
lezničarje podržavijo, da so se začela
med unijo železničarjev in magna-
ti pogajanja.

27. januarja t. l. je vložil resolu-
cijo, v kateri je pozival kongres
da preišče vzroke štrajka new
yorkških krojačev. V resoluciji je
nagnal, da je štrajk nastal v tako-
zvanih "sweet šapah", kjer vla-
dajo nezdrave razmere, in ker se
zgotovljena obleka pošilja po celi
Ameriki, proti lahko splošna ne-
varnost za zdravstveno stanje
ljudstva. V sled tega je vlada o-
pravičena poseči vmes. — Dose-
gel seveda ni tega. Ali prisilil je
tozadevni komitee, v katerem so

bili tudi takozvani delavski prija-
telji, "može z unijsko karto",
da je le teh zadržanje prišlo v kon-
gresni zapisnik. Ta slučaj je po-
sebno poučljiv za tiste, ki vrja-
mejo v delavske prijatelje", tudi
če imajo unijsko karto.

To so v glavnem Bergerjeva de-
la, na katera je vsak zaveden de-
lavec in socialist ponosen. Izpol-
nil je po svoji moči vse, po čem-
er socialistična stranka principi-
elno stremi. Njegovo delo v
kongresu, je bilo agitatorično de-
lo v širšem smislu besede. Sled
njegove agitacije se bo pa prej
ali slej pokazal med ameriškim
proletarjatom prav gotovo!

"Princip" rebeluhov v Meksiki.

Sledeča vest iz glavnega mesta
Meksike označuje pravi tip meks-
ikanskih profesionalnih "revolu-
cionarjev":

Rebelni vodja Padillo je prišel
v glavno mesto in obiskal Felixa
Diaza. Povedal je zadjemu, da je
maderist, toda pri volji je prestopi-
v v njegov (Diazev) tabor s
svojo četo 1500 mož, ali poprej
hoče imeti stotisoč pezo (pezo je
meksikanski dolar). Diaz ni nič
obljubil, temveč peljal je Padillo
k "predsedniku" Huerti in mu
razložil stvar.

"Torej ti nečeš biti naš druga-
če, kakor če dobiš denar?" vpra-
šal je Huerta. Padillo prikima.

"Dobro" — nadaljuje Huerta
— "pojdi k svojim četašem in po-
vej jim, da v 36 urah morajo od-
ložiti svoje orožje in se pokoriti
volji sedanje vlade, če ne, bodo
postavljeni ob zid in ustreljeni.
Kar se tebe tiče, ne boš ustreljen,
pač pa ti bomo na tnalno odsekali
glavo. To je moja zadnja beseda
in priziva ni. Pojdi — 36 ur imaš
časa". Rebeluh Padillo je poni-
žno odšel in ni več vprašal za de-
dar.

Take principe imajo profesio-
nelni rebeluhi in takega "pred-
sednika" ima sedaj Meksika. Tuž
na je majka!

— Domovina delavčeva. V po-
renskih in vestfalskih rudnikih
in plavžih opravlja na tisoče slo-
venskih delavcev tlako rudniške-
mu in železarskemu kapitalu; v
Osteljbi izrabljajo ruski jun-
kerji in stotisoče čeških, galskih
in ruskih delavcev. Leta 1903 je
bilo tujih delavcev 454.343, leta
1911 že 820.031; na Avstrijo jih
je odpadlo leta 1905 182.412, leta
1911 357.550. In vse te delavske
množice so junkerjem in rudni-
škem baronom izročene na milost
in nemilost: koalicijske pravice
nimajo in če le pokažejo malo ne-
pokornosti, jih izžene kot "nad-
ležne tučje". Avstrijska vlada se
ne zmeni zanje; preveč je zapo-
slena z varstvom — svojega priz-
renskega konzula.

Progressivna stranka je podob-
na staremu črevlju, katerega naš
"brumni" Tedy misli zakrpati z
novimi fikami. Gospodje, tak čel-
velj ni nič vreden in tudi ne drži
vode. Vsa vaša krparija pojde v
doglednem času rakom žvižgat.
Novi črevlji (platforme) se dobe
edino le v socialistični stranki.

Resnična produktivna vrednost
je delo, ne pa denar. Denar je u-
metno zgrajeno jezero, na kate-
rem plava kapitalistični sistem.
Denarja vendar ne moremo jesti!
Že v starem veku je mogočni
kralj "Cir" dokazal, da je to res-
nica. V tistih časih je veljal za
najbogatejšega človeka na svetu
"Krez". Cir ga premeta, vrže v
ječo, namesto jedi mu pa pošlje
polne skledice zlata. Takrat je šele
spoznal prevzetni bogataš, da je
imel grški modrijan Solon vendar
le prav. In da vse njegovo zlato
ni vredno skodelice leče.

Krezov slučaj ima še danes po-
polno veljavo, akoravno je že več
tisoč let star. V razvitej sociali-
stičnej državi bode izgubil demon
denar vso veljavo, kakor tudi ka-
pitalistični (denarni) mešetarji.

Madero umorjen v palači.

Poročilo tolovaške mehikanske
vlade, da je bil ekspresed-
nik ustreljen "na begu"
je lažljivo.

Havana, Cuba. — Francisco
Madero Sr., oče umorjenega pred-
sednika Mehike in Ernesto, nje-
gov brat, sta dospela semkaj 28.
feb. na begu pred tolovaji in mo-
rilci na čelu mehikanske "provi-
zorične vlade". Oba sta izjavila,
da je laž, kar je raztrbil med
svet vrhovni tiran Huerta, da je
namreč bil predsednik Madero us-
treljen "po naključju, ko je ho-
tel ubežati." Oče in brat trdita
z vso odločnostjo, da sta bila
Francisco Madero in podpredsed-
nik Jose Pino Suarez na barbar-
ski način zavratno umorjena v
vladni palači, kjer ju je Huerta
držal v zaporu. Umor se je izvršil
pozno v noči 22. feb. in Huerta je
potem ukazal posaditi mrtvi trupli
v avtomobil in ju odpeljati v
spremstvu straže proti jetnišnici.
Ko se je avtomobil približal jet-
nišnici, planila je iza vogla —
kakor je bilo domenjeno — četa
strelav v — zrak. Straže je taki-
oboroženih ljudi in spustila par
sto odgovorila s strelji v zrak, na-
kar so najeti beriči vrgli obe
trupli na tla in "napadalc" so se
naglo umahnili. Stražniki so na
to poklicali — kakor jim je bilo
že naročeno — patrolo pred jet-
nišnico in povedali, da sta bila
predsednik in podpredsednik ubi-
ta v "boju s napadalc, ki so hoteli
prva dva rešiti." Trupli so zopet
naložili na avtomobil, kateri se je
vrnil v vladno palačo. Huerta je
tako "uvedel uradno preiskavo"
in nato izdal "uradno vest" o iz-
mišljenem napadu na ulici. — Kot
dokaz za umor predsednika v pala-
či navaja starejši Madero to, da
je bil obraz Madera ves opaljen
od smodnika in srajca na njem je
bila na več mestih pregorela od
plamena iz revolverja, ki se je
moral tiščati telesa, ko so naboji
eksplozirali.

Tolovaj Huerta, kateri je naj-
brž lastnoročno umoril predsedni-
ka in podpredsednika in kateri je
ukazal umoriti tudi tri brate
predsednika Gustavo, Emilio in
Raoul Madera, ni bil še s tem za-
dovoljen. Dva dni potem je dal
ustreliti 95 vojakov, ki so simpa-
tizirali z umorjenim predsedni-
kom. Zagrozil je s smrtjo vsake-
mu, kdor se ne pokori njegovi
banditski vladi. Sedaj zahteva od
cubanske vlade, da mu izroči sta-
rejšega Madera in ostale brate
ne-rešena predsednika, ki so ušli
na Kubo, da jih pobije. Kljub
vsemu svojemu krvoštstvu si pa
Huerta in Felix Diaz še nista pod-
vrgla vseh Meksikancev. V sever-
nih obmejnih državah so maderi-
sti izdali manifest, v katerem pri-
segajo smrt Huerti in Diazu in
boj do skrajnosti. Država Sonora
je vsa v orožju proti novi vladi.
Huertove čete so na potu v Cen-
zias Springs; da napadejo maderi-
ste.

Taftova vlada ni pokazala no-
benega uradnega zanimanja za u-
mor predsednika in podpredsed-
nika v Meksiki. Taft je vso stvar
prepuštil Wilsonu in zadnje dne-
ve se ni nič več bavil z meksikan-
ski vprašanjem. Na meji je okrog
10.000 vojakov pripravljenih za
vsak slučaj in mobilizacija mil-
čarjev se nadaljuje. Vse napeto
pričakuje, kaj bo sedaj ukrenila
nova demokratiška vlada.

Ako v slučaju štrajka meščan-
ski časopisi pišejo delavcem nak-
klonjene članke, ne pišejo istih
zavoljo tega, da bi se strinjali z
puntarskimi štrajkarji. Temveč
zato, ker se boje, da ne bi izgubili
svojih naročnikov.

Pod današnjem sistemom se
producira največ gospodarjev in
sužnjev.

Iz naselbin.

ODPRTI SOVRAŽNIKI CLEVELANDSKIH DELAVCEV.

V nedeljo, dne 23. februarja se je vršil v Gredinovi dvorani velik shod. Shod so sklicali organizatorji od "Am. Federation of Labor" z namenom, organizirati sužnje zaposlene v tovarnah, koje so last "Am. Steel and Wire Co." med katerimi je preko tisoč Slovencev. Shod je bil dobro obiskan. Navzoči so bili večinoma sami naši rojaki.

Glavni govornik je bil Thom. H. Flynn, organizator za "Iron and Steel Workers Union". V slovenskem jeziku sta govorila Blatnik in Gradišar. Vsi govorniki so opisovali trpljenje in izkoriščanje, katero je na dnevnem redu v teh železnih peklih ali tovarnah in dokazovali, kako melje "Steel Trust" milijone izmučenih teles modernih sužnjev.

Govorniki so želi pohvalno odobravanje in človek bi mislil, da bo pristopilo v unijo najmanj polovica navzočih. Toda ko se je začelo z vpisovanjem, se je oglašilo samo par delavcev. Ostali so se menda zbalji ovadnikov, katerih je bilo precej. Te zadnje je posilala družba, da poizvedo za imena onih, kateri bi pristopili v organizacijo.

Pred nekaj tedni je bil priobčen v "Cl. Ameriki" članek s podpisom "Slovenski trgovci". V tem članku se je nam naznanilo stališče, katerega zavzemajo glede združne prodajalne. Ponovili so nam zopet nekaj onih starih in obrabljenih fraz, namreč, da so "za narod" itd. Toda, da pokažejo, kako njih mehka srca bipejo za "mili narod", so šli naprej in izjavili, da se jim godi velika krivica, ker se jih dolži, da nasprotujejo združni prodajalni. Povedali so nam, da niso nikdar in da tudi ne nameravajo nasprotovati zdruzi, ampak, da nam želijo vsa srečo. Ne vem, če je kdo verjel tem besedam ali ne, toda ako je bil kdo tako "siple", danes gotovo ni več. Ne samo, da se je nam nagajalo, ko smo iskali prostor za trgovino, da se bega ljudi s tem, da se jim pripoveduje, kako bo delavnica propadla, ti farizeji so šli še dalje. Skušalo se je namreč uplivati na tukajšnje "Wholesale Grocery" družbe naj ne zalagajo naše družbe z blagom. Dne 25. februarja se je napotil poslovodja g. Bruss v urad ene teh družb, da se pogovori z isto o kupovanju naših potrebščin. Povedali so mu, da bi jako radi vstregli naši želji, ampak, da je nemogoče, ker ako to store, izgubijo svoje dosedanje odjemalce, slov. trgovce.

Tako daleč si torej upajo! Pod krinko narodnjaštva slepijo revne delavce in ko slednji spoznajo celo igro in si skušajo pomagati s tem, da si vstanove svojo lastno prodajalno, delajo ti ljudje narče, kako ugonobiti to podjetje še predno se začne in zajedno zatrujejo, da jim želijo vsa srečo. To je naravnost ostudno!

Združna prodajalna se odpre dne 1. marca, t. l. Povsod je veliko zanimanje in novi člani se vedno pristopajo. Tako je prav! Od vas slovenski delavci je odvisna bodočnost te zdruge. Ako bodete stali skupaj, postane to podjetje ponos naši clevelandski maselbini, ako ne padete zopet nazaj v roke pijavk, iz katerih se skušate rešiti.

M. Petrovič.

(Op. ured. Vpričo takega falotstva so sedaj lahko clevelandski slovenski delavci na jasnem, kje so njihovi prijatelji. Zasedevali smo pisavo vašega lokalnega lista ter videli, da je bil od začetka z vsemi štirimi proti zdruzi. Sedaj pa, ko se je v uredništvu dotičnega lista izprevidelo, da bodo slovenski delavci ustanovili za drugo preko njihovih in trgovskih glav, so pa kar čez noč izpremenili svojo kameleonsko žurnalistiko, ter se pričeli delavcem, katere sovražijo iz dna svojega srca in duše — prilagovati in lascati.

Zavedni delavci naj pa sedaj presodijo tiste svoje "prijatelje", kateri imajo vedno na jeziku "naš mili narod". Za hrbtom pa bi prodali za en cent očeta in mater.)

PUBLIC OWNERSHIP.

Socialistični kandidati za Hibbing in Stuntz, Minn. Delavci volite svoje delavske tovarise.

VOLITVE DNE 11. MARCHA 1913

Don J. Rogers.

Vsakdo pozna Dona. Don stane v Hibbingu že mnogo let. Kot slikar in dekorator je imel priliko priti potom svojega posla z mnogimi ljudmi v dotiko. Poleg tega je tudi godbenik pri mestni godbi, potom katere je postal popularen.

Vsled neke nezgode je sicer primoran ostati nekaj tednov doma, toda zopet bo pokonci ob času, da se predstavi volilec kot bodoči predsednik Hibbinga.

James Porteaux. Kandidat za trustee.

Sodr. Porteaux je kovač in dela pri svojem poklicu. Če bo izvoljen, bo delavstvo našlo v njem zvestega zastopnika, ki bo gledal gotovo vedno za koristi svojega razreda.

BEN. BENESOVITZ.

Kandidat za trustee.

Ta sodrug se peča s prevozom in je v mestu splošno znan. V mestu živi že 8. let, ter so mu vsled tega dobro poznana mestna dela. Če bo izvoljen, mu bo mogoče izvrševati najvažnejša mestna dela.

EDWARD GRONDAHL.

Kandidat za trustee.

Dobro znana izdelovalnica "Vinnella Pop" na Washington St., upravlja soodr. Grondahl. Grondahl je zlasti dobro poznat med Finci, kajti kot javni notar je že leta in leta imel mnogo opravka z siromašnimi delavci, kakor tudi s prevajanjem in pisanjem sodnijskih aktov.

H. W. RICHONEN.

Kandidat za rekorderja.

Sodrugi Richonen je vpsojen v eni groceriji. Preje je bil v zvezi z raznimi časniki, kot pomožni urednik in poročevalec. Je namestnik, pisatelj in dober govornik, ter je storil že mnogo za našo stvar. Če bo izvoljen, bo gotovo vršil posel rekorderja v splošno zadovoljnost.

OSCAR BIHLAJA.

Kandidat za blagajnika.

Sodrugi Bihlaja je eden gospodarsko naprednih trgovcev v mestu in upravlja prodajalno z mešanim blagom na 3. cesti. Če bo gospodarstvo Hibbinga izročeno v njegovo oskrbo, bo gotovo prišlo v skrbne roke.

MIHAEL RUDEL.

Kandidat za supervisorja mesta Stuntz.

Mihael Rudel živi v mestecu Alice, kjer je eden najpopularnejših someščanov. Lastuje precej premoženja in ker živi v tem kraju že celo vrsto let, pozna potreba mesteca boljše kot vsak drugi.

A. G. SCHMID.

Kandidat za tajnika mesteca Stuntz.

Zadnje leto je bil Schmid kandidat za rekorderja v Hibbingu. Sodr. Schmid je popolnoma zmožen vladati mesto za mestnega klerka. Ako bo izvoljen, bo gotovo gledal, da se bo posel vršil v redu.

JAKOB HERANEN.

Kandidat za blagajnika mesteca Stuntz.

Krojač po poklicu je celo vrsto let. Sodrugi Heranen je najbolj poznan med Finci. Njegova preteklost jamči, da ako bo izvoljen, da bo storil vse za dobrobit mesteca.

CHARLES ERIKSON.

Kandidat za nadzornika potov mesteca Stuntz.

Sodr. Erikson živi sedaj na farmi, južno od Hibbinga. Mož razume posel, za katerega se poteguje. Interesi delavcev se itak strinjajo z interesi malih obrtnikov in kmetov.

ANSELM HONNILA.

Kandidat za konstablarja mesteca Stuntz.

Svoje znanje za konstablarja je dobil soodr. Honnila v rovu s kram pom in lopate. Vsled tega bo gotovo dorozumel svoj poklic. Nobene nevarnosti ni, da bi svoje dolžnosti ne vršil na najboljši način.

Delavci v Hibbing in Stuntz! To so vaši delavski tovarisi, kateri kandidirajo na soc. tiketa. Ako ste proti meščanskim grafitarjem, kateri vam pred volitvami obetajo nebesa, a takoj po volitvah vam pokažejo zobe, potem veste, kaj vam je storiti. Volite naše poštene kandidate ter očistite Agijev hlev. Zato pa vsi na krov na volilni dan, ako hočete pošteno upravo!

MESTNE VOLITVE V AURORA, MINN.

Delavci, soc kandidati so vaši kandidati — Volitve dne 11. marca 1913.

Erick Erikson, kandidat za supervisorja.

Ernest Kleimo, kandidat za clerka.

Victor Tovari, kandidat za blagajnika.

Wiljem Tikantes, kandidat za rekorderja.

Anton Šerjak, kandidat za konstablarja.

Frank Zajec, kandidat za nadzornika potov.

John Napola, kandidat za mirnovega sodnika.

Delavci, to so Vaši delavski kandidati. Med imeni vidimo tudi dva Slovence. Dolžnost in interesi Vas vežejo, da 11. marca kot en mož oddaste glasove za Vaše delavske tovarise. Ako pa kdo že zavoljo kakšnega osebnega sovražstva neče voliti soc. kandidate, potem je pa za njega samesa in za vse delavce na Aurori boljše, ako bi sploh ne imel volilne pravice. Stara navada je pri nas, da na volilni dan rudniški delovodje našenejo vse delavce iz rudnikov na volišče. To pa seveda zaradi tega, da bi glasovali za kapitalistične kandidate. Pri tem se niti ne ozirajo, ako ima kdo volilno pravico ali ne. Mi opozarjamo vse tiste, kateri niso državljani, da naj ne hodijo na volišče. Pregledali bomo vse listke, in ako bo kedo protipostavno glasoval, naj potem posledica pripiše sam sebi in rudniškim bossom.

Delavci, sedaj imate priliko, da pomedete mestno upravo iz železno metlo. Stare mestne tradicije potrebujejo temeljite operacije. Pri vseh delih, kar spada v področje mestne uprave, se mora upeljati 8-urni delavnik in boljše plače, bogatinam zvišati davke, revnim delavcem, kateri imajo itak vedno prazne žepe, pa znižati. To vse se bo zgodilo, ako izvolite socialistične kandidate.

Delavci, vsi na dan iz glasovnice v roki 11. marca 1913. Ta dan je lahko, ako Vi hočete, dan lepše bodočnosti mesta Aurora.

A. S.

(Op. ured.—Nam sa nezdave razmere v Aurori, Minn., dobro poznane, ker smo že letali za delom okoli prevzetnih aurorskih delovodij. Zato pa slovenskim delavcem iz lastne skušnje najtolepleje priporočamo, da naj glasujejo za soc. kandidate. Starim strankam, katere vas derejo na meh, pa obrnite hrbet.)

Meadow Lands, Pa.

Tukaj delamo večinoma v premogovih rovi, v katerih se sedaj o zimskem času dela skoraj vsaki dan. Zaslужek je bolj slab, posebno še v rovi, pri katerih imajo nekatere Slovenke prvo besedo, ali pa da je "pit boss" Slovenec. Sploh se dobi tukaj pri nas delavce še toliko niskoten in degeneriran, da dovoli svojo boljso polovico v zabavo in kratak čas "bossu", ako mu slednji dovoli delati na prostoru, v katerem se malo ložeje in več za luži. Pa žene zopet, kako počastene se počutijo, ako jih "boss" pozdravi z "halo, Mary", in zdraven se s svojimi pohotnimi čmi pomikava. To je sramota. Reveži se niti toliko ne zavedajo, da jih na ta način pijavke delavske krvi še toliko bolj telesno in duševno izkoriščajo. Želim, da bi čes že skoraj prišel, ko bi ti reveži spoznali svoje niskotno, sramotno in ponižujoče stališče. Kar se sedaj vrši, ni le sramota samo za te vrste ljudi, ampak je sramota za vse Slovence, posebno pa še za nas delavske trpince. Kje je naša redna zavednost, kje naš ponos? Kot član S. D. P. Z. in delegat na zadnji konvenciji, ki se je vršila v Conemaugh, Pa., moram

resnici na ljubo spregovoriti par besed. Ni dolgo od tega, ko je predsednik Rovanešek priobčil v G. N. članek kot odgovor onim, ki so delo nekaterih glavnih odbornikov pri Zvezi javnosti razkrinkali. Članek je bil objednem tudi nekakšni zagovor predsednika samega in v zagovor blagajnika J. Pajka. Ni moj namen razpravljati, je li glavni blagajnik Pajk v resnici prikratek za \$662.95 zveznega denarja ali ne. Moje mišljenje je, da je mora biti, ker drugače bi on ne molčal tako, kot molči sedaj. Ko bi bil John Pajk po nedolžnem obdolžen za \$662.95, bi se gotovo poslužil postavnih sredstev in izročil prizadete v roko pravice. Ker pa molči, s tem prizna, da nekaj ni tako, kot bi moralo biti.

Zgražati se pa moram nad br. predsednikom M. Rovanešek, ko piše, da je br. Pavlovič na zadnji konvenciji ponudil prvi roko za spravo, in da bo vse prikladal, kar je pisal. To ni resnica. Resnica pa je, da sta mu v dva, Rovanešek in Pajk, ponudila svojo roko v spravo. Brat Pavlovič ni nikdar nič prikladal, kar je pisal o Zvezi in o poslovanju iste ne na konvenciji in ne potem v javnosti. Ko bi br. Pavlovič na konvenciji imel priliko, bi vas in vaše poslovanje že razkrinkal in vse s fakti dokazal. Tega niste hoteli. Ko ste enkrat videli, da vam teče voda v grlo, ste storili takoj kompromis. Predlog je bil takoj stavljen, da ni potrebno govoriti o takih rečeh in drugi, da se Pavloviča in vse druge, ki so bili po glavnem odboru izključeni, zopet nazaj v Zvezo sprejme. To vse brez uprašanja, kdo in kaj je kdo.

Glavni tajnik br. Sitter je sporočil, da nimamo sedaj nič svojega uradnega glasila. Kar se tega tiče, je bolje, da ga nimamo, kot pa tak list za svoje glasilo, ki zagovarja in deluje za naše izkoriščevalce in roparje. Ponosni smemo biti na tak list, kot je naš "Proletarec", ki vedno trdno stoji na strani nas delavcev. Kaj bi bilo sedaj pri S. N. P. J., ko bi ne bilo tega lista. Več časa se je boril v svojo lastno škodo, predno je priprical člane, da so gotove osebe v glavnem uradu blagajno in članstvo S. N. P. J. izkoriščale v svoje sebične namene. Ko je bila ta organizacija enkrat očiščena amradu, je začela napredovati. V kratke dobi treh let se je tako razvila, da je sedaj vsakem pogledu na boljem stališču kot vsaka druga naša podporna organizacija. Kaj bi bilo sedaj pri S. D. P. Z. ko bi ne imeli lista Proletarec? Organizacijo bi se izkoriščevalo in krajšalo naš krvavo zaslužni denar. Vse v korist posameznikom. Ko bi se kdo drznil izkoriščanju nasprotovati, bi ga izkoriščevalci takoj izključili ven iz Zveze. Javnost in nasplošno članstvo bi ne znalo nič zato. Nedolžne žrtve bi se v javnosti polokazale, kot sovražnike in izkoriščevalce Zveze. Sedaj je drugače. List Proletarec nam da dobre volje svoje predale, da se izrazimo, kar mislimo in čutimo, da se sporoči javnosti, kaj in koga se vrši v glavnem uradu naše Zveze. Želim, da bil bil vsak član S. D. P. Z. naročnik na ta delavski list, ki se vedno bori za naše delavske interese. Tebi list Proletarec kličem, le vrlo naprej! Ne boj se nič! Delavci, zavedni delavci so za teboj.

Bratski pozdrav bratom in sestram S. D. P. Z., ter čitateljem lista Proletarec!

Joseph Bizjak.

Johnstown, Pa. — Mi člani dr. št. 45. S. D. P. Z. odločno zahtevamo, da se odstrani list "Gl. Naroda" kot glasilo naše napredne Zveze. Naše mnjenje je, da list, ki pri volitvah prodaja slovenske proletarce ameriškim kapitalistom, ne more in ne sme biti glasilo organizacije, katero vzdržujejo zavedni delavci. Zatorej proč z njim! Nadalje zahtevamo, da se v gl. uradu Zveze pomete z železno metlo ter očisti ljudi Pajkovega kalibra. Ljudje, kateri so zastopniki skebske enje, so sovražniki misli in idej zavednega delavstva. Dve-ma gospodom služiti je nemogoče. Zakaj si ne poiščete kakšne mastne službe pri vaših bratih. Mogoče dobite mikavno službo pri kakšni trebušnati blagajni? Potrebno se nam vidi, da našega

conemaugh-škega "umetnika" o-besimo nekoliko nižje, da ga slovenski delavci lahko od vseh strani ogledajo. Pokazali bomo tega "fanta" takšnega, kakoršen je v resnici, ker ga poznamo od tistega dne, ko je prišel s "punkelčkom" iz daljne Višnje gore v Ameriko, ampak — ne trdo delati, kakor delamo mi, temveč "švindlati".

Iz početka mu ni kazalo dru-zega, kot prijati za lopato in kramp ter oditi v rudnik. Ampak je že smola. Rudniški "bossi" se niso nič zanimali, ko jim je Žan razkladal, kako se mora razložiti tiste lepe podobice, da se pokaže "glih" enoindvajset ali pa "fire". Nato je prijel za kramp, kopal celi dan in pomislite rezultat Žanovega dela. Niti toliko ni nakopal premoga, kolikor ga potrebuje gospodina za skuhati "kavo." Za delo že nistem ustvarjen, si misli naš junak, treba bo začeti kakšen bolj "nobel kšeft". Pri-lika se je kmalu naša. V tistem času je mnogo slovenskih delavcev delalo v gozdu pri Windberju. In te delavce je naš "umetnik" vzel na piko. Obiskaval jih je redno ob plačilnih dnevih, ter jih jih odiral za težko prislužene novce. Takrat se je splošno govorilo, da Pajk ni samo od narave tako črn, ampak zato, ker je bil ves do kosti preklet od slov. lumberjackov. (Op. ured. Mi v take čarovnije ne verjamejo. Pogledite ga enkrat od blizu, mogoče je zato črn, ker se zadostno ne umije.) In tega človeka je "Gl. Nar." razglasil kot "umetnika" in to radi tega, ker je znal umetno slepariti pri "ajneju". Ako bi Žan te umetnosti ne znal, potem bi po logiki "Gl. Nar." danes ne bil "umetnik", temveč navaden "tramp".

Živelo zavedno delavstvo. Živel bodoči dnevnik "Proletarec"! Pečat društva.

PREMOGARSKI KOZAKI V SOMERSET CO. PA.

V nobenem delu države Penna., ne vlada terorizem s tako absolutno silo, kakor ravno tukaj v Somerset Co. Premogarski baroni ravna-jo s premogarji kakor svinje z mehkom. To so pokazali pred desetimi leti, s kakimi sredstvi so razpršili delavce, ki so se borili za pripoznanje unije. Da niso delavci dosegli, kar so hoteli, je bil vzrok, da so lastniki premogarjev zavlačevali proces za pripoznanje unije, toliko časa, da so se pogodili s farmerji in od njih kupili ves premog, potem jih postavili na svojo stran, kot meščansko stranko. Delavci so imeli zaprt pot za nadaljne boje. Lastniki so pa začeli premišljevat, kako zopet spraviti profit na prejšnjo višino. Sklenili so, da se premogokopi začasno zapro. To se je tudi izvršilo. Po svojih agentih v listih so pa kričali, da nimajo naročil in da so primorani delo vstaviti. Na ta način so strli narč delavcev, sebi pa zasigurali temelj izkoriščanja. Po malih kolonijah so se zvezali farmerji z lastniki premogokopov v tem, da ne prodajajo kosov zemlje delavcem, da bi si zgradili lastni dom. Prepevane so tudi prodajalne na svojo roko. Vse mora biti pod cenzuro lastnikov premogokopov. Pravico imajo tudi utrgati pri plačah delavcev, kakor se jim poljubi. Seveda — na podlagi zakona.

Izkoriščanja se vrše na najpodeljši način. Delavci so primorani izvršiti vse, kar jim nalagajo baronski psi, ne meneč se zato, so li plačani ali ne. Cene premogu so: 55 c od tone. Tona vsebuje od 30 do 35 stotov. Protestirati ne sme nihče, odslovljen je takoj. So tudi cene po nekaterih krajih po 60 c tona, a tam je izkoriščanje še hujši. Kompanije imajo po teh krajih štanovanja, ali bolje rečeno — "hleve", v kojih se redi delavska para, poleg imajo tudi svoje prodajalne — delavce je primoran kurovati le v teh prodajalnah s 25% dražje in slabše blago — ako se pa temu vpre — je takoj odslovljen. In govori, da živimo v deželi svobode. Nikakor! — Vprašam vas: Ali nas je priroda prisilila, da se vzajemno trpinčimo in mučimo, da izkrišča manjšina večino, da je enim dodeljena tlaka, drugim pa užitek, da strda tisti, kateri dela, a ledor pase lenobo, živi lepo v razkošju, da so enim odprta vrata vsega znanja, drugi pa pahnjani v nevednost, da si eni daljšajo življenje z vsemi mogočimi sredstvi, drugi pa krajšajo? — Ne, tega ni ustvarila priroda! —

Te razmere je ustvarila in vredila moč manjšine, ki uživa vse ugodnosti sedanjih razmer. Večina — to so delavci — so obojeni v bedo in pomanjkanje! — Česa naj torej storimo, da bodo naše življenje res vredna življenja? — Zbrati moramo vse naše moči v združitvi. Spraviti jih moramo v organizacijo do popolne veljave. Kar smo napravili, izpremenimo lahko. Ampak le z resnim delom. Samo kričanje in prazno govoričenje ne pride nikdar do veljave, ki jo zahteva delavski razred. Le organizacija je orožje, s katerim zamoremo streti današnji krivični kapitalistični družabni red.

Kakor že omenjeno, so bili pred časom delavci razpršeni na vse strani, ki so se borili za boljše življenske razmere. To občutijo delavci še danes. A vsled nezanimanja, delavci v svoji nevednosti in nerazsodnosti glasujejo leto za letom za stranke, ki poma-gajo izkoriščevalcem grabiti naše interese.

Tukajšnji tuje rodni delavci se malo zanimajo za resen nastop, za odpravo današnjega sistema, za delavske organizacije in odpravo mezdne sužnosti. Vendar moramo datirati, da se opaža delavsko gibanje. Priti mora do poloma v do-glednem času. Delavstvo govori odločno, da je današnja družba gnjavila. Živeti hoče, ker ima po naravi pravico do življenja. Boj se pričena proti privilegijem in krivicam kapitalističnega sistema. Svita se tudi tukaj; podlaga tla-čanstva izkoriščanja in suprema-cija človeka nad človekom se drobi in to obstoja le v smislu socialističnih načel, ker druga pot, kdor pozna tukajšnje razmere, je nemogoča. — Torej le evolucija časa — Čas je tukaj — In ti delavec ga ne vidiš. — Veš, da vsled današnjih uredb lahko človek pogine na cesti, tudi če bi še tako rad delal. Imamo možgane, s katerimi lahko mislimo in priznali bomo, da je na svetu le ena sama rešilna pot — in ta pot je pot socializma. Priznajmo odkrito, da smo socialisti, širimo nauke socializma v govoru in pisavi, kjerkoli se nahajamo in veriga se bo-do strla v prah. S. Zabric.

Kdor hoče dela

naj se nemudoma naroči na najnovejšo knjigo:

"Veliki Slovensko-Angleški Tolmač"

da se bo lahko in hitro brez učitelja priučil angleščine. Knjiga obsega poleg slov. angl. slovnice, slov. angl. razgovore za vsakdanjo potrebo, navodilo za angl. pisanje, spisovanje angleških pisem in kako se postane ameriški državljan. Vrhutega ima knjiga dozdaj največji slov. angl. in angl. slov. slovar. Knjiga, trdo in okusno v platnu vezana (nad 420 strani) stane \$2—in se dobi pri:

V. J. KUBELKA, 538 W. 145 St., New York, N. Y.

Edino in največje založništvo slov. angl. in raznih slovenskih knjig. Pišite po cenik.

POZOR BRATJE SLOVENC!

Ali že veste kje je dobiti najboljšo mes po najnižji ceni? — Gotovo v novi prvi Slovenski modernu urejeni mesnici

Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.

Tu se dobijo najokusnejše sveže in prženo KRANJSKE KLOBASE, kakor tudi jetrne in krvave domače izdelke ter najokusnejše PREEKAJENO MEBJO; vse po najnižjih cenah.

Pridite in prepričajte se sami o naših cenah kakor tudi o kakovosti našega blaga.

NIZKE CENE IN DOBRA POSTREŽBA je naše geslo. Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici in Jos. Tratnikove-m poslojpu.

MILWAUKEE, WIS. Telefon: South 3518.

SOCIALIZEM IN INDUSTRIELNI UNIONIZEM.

Direktna in politična akcija sta danes dve dobro znani sredstvi, s katerima se bavi masa zavednih, socialistično mislečih proletarcev. Vzemimo prvo politično akcijo, katera ima danes večinoma v socialističnem gibanju v Združenih državah. Politična akcija za stopa svoje cilje le potom politike in igra veliko vlogo v agitaciji za socializem, zlasti ob času volitev. Nje ideja je, da se morajo delavske mase organizirati v krajevne podružnice ali takozvane klube, v katerih funkcionira s podučevanjem socializma direktno na članstvo ali maso in izbira jedno izmed bolj mislečih sodrugov, kar potem nazivljemo iniciativo. Ali predno se taki predlogi popolnoma pravilnim izjavijo, se jih da na glasovanje vsemu članstvu, kateri jih sprejmejo, ali pa zavrnejo. V takih slučajih velja le razsodba večine, to kar se imenuje referendum. V volilnem času priporoča svoje najboljše predloge, katere je stranka potom članstva sprejela in odobrila, kar že samo ob sebi kaže, da je v splošno korist ljudske mase. Seveda na konvencijah se volijo izmed klubnih delegatov kandidati, znani kot najboljši boritelji za pravice delavskega in obrtniškega sloja, sploh vesoljnega proletariata. Ta akcija se bori in skuša prodreti potom volilne moči in pravice v ospredje državnih in deželnih uradov; namen je, da se nadomesti s proletarci današnje kapitalistične uradnike, kateri vedno in ob vsaki priliki nas uboge trpine — delavce izkoriščajo. Torej, ako hočemo, da si pridobimo svoje pravice in enakopravnost, moramo voliti za ljudi, kateri so se izgojili iz naše srede, ter poznajo položaj delavca, kateri dobiva le peti del svojega produkta. Z eno besedo: izvoliti si moramo vse naše zastopnike od navadnega klerka gor do presidenta: "sodruška." Ako vzamemo iz celega stališča, da ta politična akcija, z eno besedo, se bori in trudi aktivno, da bi izboljšala položaj večine, v kateri smo mi delavci in naše družine. Ta akcija pripoznava, da edino sredstvo je, ako se združimo ob času volitev in glasujemo za kandidate iz svojega delavskega razreda. Ideja sama kaže, da le potom volilne moči bomo prišli v ospredje in tako dobili priliko izposlovati si postavbe, katere bodo služile v korist vseh delavcev — producentov in njih družinam, obče celemu proletariatu. Potom časopisov, znanstvenih predavanj in literature socialisti vedno dokazujejo, da dokler bomo v sedanjih kapitalističnih družbi, ne bomo deležni tega, kar izdelamo in izprovedemo, bodisi ročno, s pomočjo mehanizma ali mašinerije, katera sploh brez delavčeve roke ne ustvarja ničesar. Učijo in dokazujejo nam, kako se da izvesti potom skupne moči, ale prave delavske organizacije. Da se dajo tem enake stvari izvesti potom socialistične reforme v korist ljudske mase, o tem ni danes več dvoma, ker imamo že tisoče dokazov, da kjer so bili delavski močje izvoljeni v urade, da so kot sodrugi še vedno izvrševali svojo nalogo in jih vrše dnevno. Seveda tu in tam posameznikom predbacivajo kaj nepravilnega, rekoč: ta in oni je bil izvolen na soc. tiketu, a kljub temu še nimamo socializma. Takim posameznikom naj bo edini odgovor ta: kako naj sezida ali postavi ena oseba sama nebotično poslopje? Ti ni mogoče, pač pa dotičnik lahko podlago (fundament) napravi, nakar bomo potem lahko vsi pripomogli, ter sezidali in sestavili ravno tako, kakor bode nam največ v korist. Kljub temu še nimamo socializma. Takim posameznikom naj bo edini odgovor ta: kako naj sezida ali postavi ena oseba sama nebotično poslopje? Ti ni mogoče, pač pa dotičnik lahko podlago (fundament) napravi, nakar bomo potem lahko vsi pripomogli, ter sezidali in sestavili ravno tako, kakor bode nam največ v korist. Kljub temu še nimamo socializma.

več, morala bode tudi zopet pasti nazaj. Do tega pa že narava sama zahteva. Oglejmo si Rimsko, Grško, Napoleono, Bismarkovo in druge dobe, vse te so se povzdignile do vrhunca in ne naprej, prišle so razmere ter so jih vrgle nazaj. Rodile so današnja družba. Pa eni strani veliko buržvazije, katera nadvlada danes ves kapital in celi industrijski promet. Mori male trgovce, duši delavce in vse kar je sploh profitu podvrženega. Na drugi strani pa je prisilila delavske mase, da si je pribavila svojo socialistično organizacijo, v kateri se podučuje delavska masa kako ustrajati in nadzorovati svoje interese in vso industrijo. Kedar bo vzpela do vrhunca, in ji bo vsaka nadaljnost nemogoča, to se bode zgodilo prej ali slej, kakor hitro bodo izmanjšali svojo buržvazno družbo na manjše število, tem hitreje bode nastal polom v buržvaziji. Tedaj pa nastopi socialistična reforma s svojimi idejami. Pokazala bo svojo pot do svobode in do takrat ne smemo trditi, da je socializem popolen. To že danes vsaki prizna, kdor ima le kaj pojma o socializmu. To je princip socialistične politične akcije. Napisati bi se dalo veliko več o tem, ali temu bi tudi cel list ne zadostoval. Tu se je povedalo le nekoliko, toliko pa vendar, da lahko razume vsak posameznik kaj je socialistična politična akcija, katera tu v Zdr. državah zelo hitro napreduje in se vedno večja nje število ob vsakih volitvah, bodisi po celi Ameriki ali pa po posameznih državah in občinah. Številke izkazujejo, kdo napreduje! Zato je treba dati zaupnico vsem onim, kateri žrtvujejo svoje moči v to, bodisi besedno s predavanjem ali pisмено potom literature in časnikov, kateri opisujejo in agitirajo v vseh jezikih s svojimi podučnimi članki, ne oziraje se na narodnost in raso. Direktna akcija je tudi socialistična in nje cilji peljejo tudi do boljše svobode in pravic proletariata. Vendar pa direktna akcija zavzema v enih ozirih vso drugo stališče ter ima zopet svoje ideje, kako naj bi se privedlo delavske mase do boljšega stanja in popolnih pravic, do vsega, kar delavec producira v svoji družbi. Drži se tudi Marxove besede: Delavci vsega sveta združite se! Ali kako naj se združijo? To je njena glavna točka. Ona neče pripoznati raznih posameznih unij, tako zvanii graft unionizem, temveč tolači gori omenjena besede Marksa na vse drugačni način. Direktna akcija se bavi največ s tem, kako naj bi vse sloje in vse delavce organizirala v eno in samo eno močno unijo, ter rabi ta princip kot edino sredstvo do socialnega vprašanja, glede rešitve delavskega proletariata in napram današnji buržvaski družbi, kateri ima ves kapital in sploh vso industrijsko sredstvo v svojih rokah. Na men direktne akcije je bolj tako rečeno: direktno nastopanje napram kapitalistom. Ali lahko bi se reklo, da je bolj revolucionarno sredstvo za pridobitev svojih pravic, za katere so nas oropali kapitalistični molohi potom družabne buržvazije. Ona agitira, da se more sploh direktno zahtevati ono, kar se producira. Uči pa tudi, kako naj se zahteva svoje v današnji družbi. Kapitalizem ima danes v rokah - vse pripomočke za produktivna sredstva, s katerim se ves današnji produkt proizvaja. N. pr. kako naj spečemo kruh, ako nima potrebnega orodja za mešanje moke, testa in peči, v kateri naj se ta kruh izpeče? Toraj rečimo: delavce izorje, vseje, požanje in izmelje pšenico v moko. Vse to naredi delavec in ima moko. Drugi zkoplje zemljo, jo zmeša in napravi iz nje opeko. Iz teh sezidajo potem delavci peč in zopet drugi nasakajo in nakopljejo kurivo. Peč in kruh sta gotova, ali glej vruga, ko je kruh pečen, že je prišel pekovski trustjan iz današnje buržoaske družbe in te zapodi ter pravi: hej, to je moj kruh! Ako ga hočeš ti Janez ali Tone jesti, plačajte meni prvo, potem vam dam kruh. Tukaj leži jelo vprašanje direktne akcije jaso in odprto. Čemu plačevati ono, kar smo mi sami pripravili, sami producirali in sami izšli, kako mora biti urejeno, da se to izvrši? Direktna akcija nas uči tako-le, ker je že današnji sistem tak in se ga moramo držati, do

kler se ne organiziramo vsi v eno unijo, zvano: Industrijsko Zvezo delavcev celega sveta. Priboriti si kar nam je največ mogoče in porabiti vsak slučaj, da si izboljšamo svoje stanje, da bomo lahko nastopili vsi združeno, ko pride čas zato, da bode direktna akcija imela svojo pot — čisto in neovirano od strani častihlepnih. Temveč bode pripravljena za vrste kandidatov iz samih sodelavcev, za učitelje in voditelje tedanje družbe, katera bo lahko brez skrbi in straha do propada, šla svojo pot v politično polje in postavila na svoj dobro sezidani temelj svoje kandidate, kateri naj bodo zastopali delavske mase v vseh uradih od najnižjega do najvišjega uradnika posamezne ali pa skupno Združenih držav. Torej ta akcija ima namen najprvo organizirati vse delavce v eno unijo in pod eno ustavo in potem šele nastopiti tudi politično, ko bode že vprav zagotovljena do zmage pri volitvah. Omenim naj še, da politična akcija zavzema tu v Ameriki bolj nekako samo politično idejo, direktna akcija pa stališče za združitev vseh delavskih moči v eno moč. In kar je že samo obsebi umevno, morati obdve spojiti v eno jako lepo uspevati, posamezno bi pa pomenilo podaljšanje časa v socialistično zmago. Da je temu tako, lahko razvidimo iz Evropskih držav. Najlepši izgled daje nam Nemčija, katera je enotno nastopala, spojena politično in industrijsko. Seveda, na Nemškem je bilo veliko lažje, ker tam se je tako uredilo že takoj ob razvitju socializma, kar pa tega tukaj ni bilo. Vzrok je iskati tukaj, ker so prihajali različni elementi in po večini iz Angleške, katera je bila tudi v prejšnjih časih razvita bolj politično, ali izprevideli so v zadnjih časih vsi narodi, da Nemčija napreduje edino le zato, ker je dobro spojena politično kot industrijsko, zato se je začelo gibanje po celem svetu na spojitve enako Nemčiji. K temu bo v zelo še precej agitatoričnega dela tu v Ameriki, ker današnje unije se le počasi vdajajo spoznanju politične moči, brez katere so pa sploh kot narava brez dežja. Kakor hitro se bodo vse unije združile v eno unijo in nastopile političnim potom do socialnega vprašanja, tedaj se ne bodo več vlaki pripravljali 40 dni predno bo sodba izvršena nad kojim izmed voditeljev, pa magari, kriv ali nedolžen in tudi milijonov ne bo treba za bonde do poziva na višja sodišča. Torej delujmo roka v roki za politično in direktno akcijo, obe nam je treba do svobode; združeni bomo napredovali in prapor bo de vihral nad nami; ne uprašuje se, kakšno naj bo tega ime, le narodom jednako pravo in popolni produkt svojega dela, pa gotovi smo, da bo večina zadovoljna. To je ona večina, katera danes trpi glada in mraza poleg polnih shramb vsega jedila, pijače, obleke in kuriva. Moloh naj pogine tam, kjer pričel je! Buržvazija naj zruši se v polom! Kapitalizem naj bo uničen v veke! Naj krvoločnost se izgubi! Postane naj doba enakih pravic! Prijateljstvo naj nadvlada, bogastvo naj mine! Osredotoči se naj delavec do produkta svojega! Vsak naj svoj kapital ima jednak! Naj bijejo se v vojnah junaki domoljubi! Nam samo socializem, in rešeno bo vse! F. Godina. Književnost. Dobili smo v pregled knjižico "Cvetke iz papeževega vrta". Knjižica je zelo pripravna za agitacijo svobodne misli med nezavednimi rojaki. Kedor hoče pogledati v skrivne koticke rimske hirarhije, naj se na knjižico naroči, dokler zaloga ne poide. Stane 50c in se naroča pri avtorju: A. H. Skubic, 2740 So. Clifton Park Ave., Chicago.

Velika bitka. Največje bitke, ki so se še kdaj bile so tiste, katere moramo bojevati sami s seboj in je le malo oseb, ki pridejo iz tega boja kot zmagovalci. Precej težke volje vzame in samozatajevanje je potrebno, da se uspešno ubranimo poželjivemu apetitu. Vedno bimo boj med strastjo in zdravim razumom. Če zdrava pamet zmagaja, bo si človek ohranil življenje in zdravje in v mnogih slučajih tudi svojo čast. Zdrava pamet nam bo prepovedala pokvariti naš želodec, oslabeti naše živce, in nam zapovedala kedaj naj rabimo pravilna zdravila. Če so človeški prebavni organi i zreda, če so njegovi živci slabi, kri slaba, naj takoj rabi Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. To zdravilo bo čistilo telo in ga ohranilo čisto, bo pomoglo prebavi, bo ojačilo sistem. V lekarnah. Jos. Triner, 1333-39 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. Rabite Trinerjev Limiment za odstranjanje bolečin iz mišic in členov. (Advertisement.) STE ŽE SLIŠALI KAJ O ZADRUŽNI TRGOVINI ALI KONSUMIH. Podjetja vseh vrst vstanovljena podlagi združnosti, so podjetja bodočnosti; samo le-ta imajo zagurjeno svojo bodočnost poleg drugih koristnih družabnih naprav, ki služijo v občo korist človeštva. Kdor se želi poučiti natančneje o združnih podjetjih, — kar je treba znati vsakemu, — ki se šteje za naobraženim naj nemudoma naroči knjigo "ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM", ki jo je založila slov. sekcija J. S. Z. CENA KNJIŽICE JE 15c ENA S POŠTINO in se jo naroča pri upravitelstvu Proletarca, 2146 Blue Island Ave., Chicago, Ill. Trgovci knjig dobe popust. ALOIS VANA — izdelovatelj — sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač. 1837 So. Fisk St. Tel. Canal 140c H. COOPER trgovec s živili na drobno in debelo. Popolna zaloga sadja in zelenjave. Dobro in sveže jestvine na zapadni strani. 3744 W. 26th St., Chicago, Ill. Naročila rapošiljamo na vse strani mesta. — Telefona Lawndale 762. Dr. W. C. Ohlendorf, M. D. Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik. Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravila, 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pe pel; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago kivični bolniki naj pišejo slovensko. Naročite si knjigo: Cvetke iz papeževega vrta od A. H. Skubic, 2740 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill. STANE 50c Ali socializem razdira dom? Ta knjiga Vam pove kda radira dom. I. STRAUB URAR 1010 W. 18th St. Chicago, Ill. Ima večje zaloge ur, varčice, protenov in drugih dragotina. Isvrhuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni. CARL STROVER Attorney at Law Zastopa na vseh sodiščih. St. sobe 1009 133 W. WASHINGTON STREET, CHICAGO, ILL. Telefon: Main 3989 M. A. Weisskopf, M. D. Izkusen zdravnik. Urađuje od 8-11 predpoldna in od 6-9 zvečer. 1842 So. Ashland Ave. Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

ADVERTISEMENT NEBO Na kosov z svilkom iz zemelja. CIGARETE Najboljše cigarete na svetu. Imajo fini okus turškega tobaka 10 ZA 5c Na prodaj v vseh prodajalnah tobaka. POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM Kasparjeve Državne Banke je najceneje in najbolj sigurno. Naša parobrodna poslovnica je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanske črte (linije). Sifkarte prodajamo po kompanijskih cenah. POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA. Kaspar Državna Banka kupuje in prodaja in zamenjuje denar vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K5 \$1, brez odbitka. — Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 3% obresti. — Slovenci postreženi v slovenskem jeziku. — Banka ima \$5,218,821.65 premoženja. KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO, ILLINOIS

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči. "BALKAN" KAVARNA - RESTAURACIJA IN POOL TABLE M. Poldrugac 1816 So. Centre Ave.

Popolna razprodaja Naša popolna razprodaja se je začela. Veliko znižanje na vsem zimskem blagu, kot obleke, sukne, klobuke, kape, itd., za mladeniče in odraslene moše. Imamo najboljše obleke tvrdk: Cluett, Monarch, Intersta and Wilson Bros., ter srajce in spodnjo obleko in klobuke tvrdke "Stensen". KOTRBA BRATJE S. W. Cor. 26th St. & Millard Ave. Tel. Lawndale 3682. Obleko po meri.

Ameriška Državna Banka 1825-1827 Blue Island Avenue vogal Loomis ulice Chicago. VLOŽENA GLAVNICA \$1,500,000.00 JAN KAREL, PREDSEDNIK. J. F. ŠTEPINA, BLAGAJNIK. Naše podjetje je pod nadzorstvom "Clearing House" škakških bank, torej je denar popolnoma sigurno naložen. Ta banka prevzema tudi uloge poštne hranilnice Zdr. držav. Zvrhuje tudi denarni promet S. N. P. J. Uradne ure od 8:30 dopoldne do 5:30 popoldne; v soboto je banka odprta do 9 ure zvečer; v nedeljo od 9 ure dopoldne do 12 ure dopoldne. Denar vložen v našo banko nosi tri procenta. Bodite uverjeni, da je pri nas denar naložen varno in dobičkonosno.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je Narodna Tiskarna 2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill. Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni.

Restavracija in kavarna "Jugoslavija". 1134 - W. 18 Str., CHICAGO, ILL. — Domača kuhinja. Odprto po dnevi in poneči. Unijske cigare! — E. RICHTER, lastnik.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.
 Lastnik in urednik:
 Jugoslovenska delavska tiskovna družba
 v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, 1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.
 Vse plačila v gotovini. Pri spremembi naslova mora biti vsoj novega naslovitelj **STAR** naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by
 South Slavic Workmen's Publishing Company
 Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije
 Jugosl. socialistične Zveze v
 Ameriki.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.
 Advertising Rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"
 2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

KAJ SILI LJUDI, DA POSTAJAJO ZLOČINCI?

Zločini so danes na dnevnem redu. Njih posledica je direktna ali indirektna razrednega vladanja v tem, da eden razred gospoduje nad drugim.

Torej: eni so prisiljeni, da izvršijo zločin, drugi ga izvršujejo pa iz pohlepnosti po bogastvu. Kriv je temu kapitalistični sistem — vladajočega razreda, ki ima v oblasti državni ustroj, zakonuje napravo privatne lastnine, brez katere bi ne mogli obstojati. Zato je danes večina jetnikov — zločincev — po ječah, ki trpijo zaradi prestopka zoper lastnino.

Ker si je kapitalistična družba prisvojila vsa življenska sredstva potom današnjih ured, ki so za vse ljudi neizogibno potrebna. moramo priznati, da je ta družba pačentirala zločin, ki je mati vsem zločinom. Delavski razred se mora za življenska sredstva v izkoriščanju in ponižanju podvrči kapitalističnemu razredu. — To ponižanje — in privatna lastnina izkoriščevalcev življenskih sredstev, uveljavljajo s silo izkoriščanja, brezdelnost, revščino, tatvino in umorstvo. Posledica teh zločinov je razredna vlada in njeni zakoni, ki omajujejo privatno lastnino s sorazmernim spremljevanjem naraščajočega zločinstva, ki omajuje odpor delavskega razreda — **To potrjujejo dokazi.**

Delavec, ki so željni dela in jim ni mogoče priti do njega, so brezobzirno prisiljeni prositi, krasti ali stradati. Da bi prosili, jim čisto ne dopušča njihov ponos, da bi stradali, ne dopušča glad. — Ali naj poginejo? Delati bi radi — dela ni —, pravico imajo pa vendar si pomagati, če ravno jim je današnja družba odvzela pravico, da bi si pridobili življenska sredstva poštenim potom. — Zločinec postane in krasti mora, ako hoče utešiti glad sebi in svoji družini! Kdo je napravil tega in sploh take zločince? Absolutna vlada privatne lastnine. — Ona gradi ječe, ona jih obljudja. Ona je ustvarila zakone, ki določajo kazni takim prestopkom, ki sploh niso nikakoli prestopki. A vendar se obsojajo siromaki, ki so vkradli kosček kruha, da rešijo pogina od lakote sebe in svojo družino, no leta in leta. Ako sirota pobere kopec premoga, ki leži na poti — hajd ž njim na sodišče in gorje jim; zločinec je postal, ker ni imel denarja, da bi si kupil premog. Ako se pa pritira politični zločinec, ki je ubil veliko število nedolžnih bitij in ogoljufal ter okradel siromašnega delavca in celi delavski razred za milijone in milijone, pred državnega pravnik, je treba pravici napornega dela, a še takrat ni zadostnih dokazov, ker si v to poklicani faktorji ob takih slučajih zatisejo oči. —

Iz tega je razvidno, da institucija privatne lastnine — lastniške pravice je posledica vseh prestopkov, katere je delavec prisiljen izvršiti, da ohrani sebe in družino pri življenju. Ona je posvečena le kapitalističnemu razredu. Zato so vsi taki in jednaki prestopki zoper lastninsko pravico, — prestopki zoper državo, nobena sodba v krivtvi teh zakonov ni prehitra in nobena previsoka. — In vendar je mnogo vprašanj med razred-vladajočimi krogi! Kaj naj storijo, da se preprečijo in omejujejo zločini. Ječa so pretesne. Vsa mesta so prenapoljena s tatovi, vlomilci in vsakovrstnimi

uzmoviči. To jim pa ne pride na misel, da jih je v to prisilila današnja kapitalistična družba. Ker so s tem prišli groziti nji in njihovu življenju. Pod pritiskom današnje absolutne vlade je postal njih namen tatvina in pri tem so pripravljani tudi na umor, saj s tem utegnejo nekaj doseči.

Čemu torej poizkusi in vprašanja, kako reformirati zločince in jim narediti konec. Saj organizacija privatne lastnine v današnji družbi zabranjuje sredstva, s katerimi bi se dalo kaj doseči v tej smeri. En način je, ena pot vodi, kako narediti konec zločinstvu. In ta pot je pot socializma. Socialistična stranka bo odpravila razredno vladanje. Socialistična stranka bo dala vsem ljudem priliko za ustvarjanje poštenega življenja, s tem bo preprečeno vse zločinstvo, ki je danes na dnevnem redu, ker potem ne bo treba nikomur delati več, kakor je zanj potreba in vsak duševno razvit človek ne bo delal manj. Prepričan sem, da bi bili ti zločinci — bodisi moške ali žene — poštteni ljudje mesto izmečki človeške družbe. Če bi živeli v poštenem družabnem sistemu, v sistemu, ki ga hoče in ga bo ustvarilo razredno zavedno delavstvo v socialistični družbi, ki bo strmoglavila današnji družabni red privatne lastnine, ki je rak — rana na telesu človeške družbe.

S. Zabric.

MEXIKANSKE BOPARSKÉ POKRODE FINANCIRAJO AMERIŠKI KAPITALISTI.

Kadar hočejo kronani kapitalisti v stari Evropi igrati kolonialno politiko, imajo vsekakor mnogo več sitnosti, kakor pa njihovi nekronani bratci v Ameriki. Evropejski mogotci se morajo pred vsako tako igro pripraviti z parlamentom, mobilizirati armado in kar je še glavno, okoli različnih Rothschildov, Trajanov itd. iskati denar, katerega jim plemeniti baroni po vsestranskih diplomatičnih pojasnilih nazadnje za odušerke obresti dovolijo. Vsega tega pri nas ni. Ameriški kapitalisti nimajo take velike in izurjene armade, kot jih imajo kralji in cesarji stare Evrope, pač pa imajo mesto istih polne blagajne zlata. Zlato je pa tista kovina, brez katere je pod današnjim sistemom vsaka vojna nemogoča. In zato je ameriškim kapitalistom v stari Mexiki uprizoriti ustajajo igračica, taka igračica, kot odrašenemu človeku zagnati kamen čez kako lužo, katero preskoči sedemletno dete. Ameriškim kapitalistom je popolnoma vse eno, kdo je predsednik v Mexiki; najsi že boče Diaz, Madero ali pa Huerta. Ime pri tej komediji ne igra prav nobene vloge. Glavno je, da predsednik pleše tako, kot mu žvižga ameriški kapitalisti ter da jim da popolnoma proste roke izkoriščati nesrečno deželo. Ni volja naroda, kdo naj boče predsednik dežele, katera ima v svojem očrju neizmerne prirodne zaklade. Pač pa je volja rmenih pustolovcev iz "Wall Streeta", kot so: Morgan, Guggenheim, Hearst Kuhn, Loeb, Schiff itd., kateri imajo v tamošnjih podjetjih 1.000.000.000 doloznega kapitala \$1.000.000.000 en tisoč milijonov dol. Ako boče novi predsednik Mexike vseč ameriškim kapitalistom, potem se zna nekaj časa vzdržati na predsedniški mestolu. Kakor hitro pa bi kaj hotel storiti v blaginjo naroda, je pa izgubljen in naj se hitro pripravi na usodo svojega prednika Denarni piratje na Wall Streetu bi v tem slučaju takoj financirali novo revolucijo. Vojaških potepuhov je pa v Mexiki že itak vedno dovolj na prodaj, ravno tako, kot pri nas kostrumov na sejmu.

UMOR IN DOLAR.

V Mexiki danes gospodari strahovlada v znamenju umora in umori se vrše v znamenju — dolarja. Za lopovski zavratni umor predsednika Francisca Madera so v prvi vrsti odgovorni tisti, ki so kupili sedanjo revolucijo in s pomočjo krvavih dolarjev podelili vodstvo mexikanske vlade tolpi divjakov in banditov. Diazovo revolto proti umorjenemu Maderu je financiral Pearsonov sindikat kapitalistov v Londonu, kakor je Maderoovo revolto proti Parfirio Diazu financirala tolpa ameriških kapitalistov. To da krivda ne sloni samo na angle-

ških kapitalistih. Kongresnik Ward Keating iz Colorade odprto trdi, da imata Morgan in Guggenheim tudi sedaj svoje prste v Mexiki.

Meksika more torej nuditi še precej bogastva in plen je očividno velik, ko se pa angleški in ameriški kapitalisti tepejo zanj in plačujejo stotisočake za umore najkandalozejše vrste. Da mora pasti tisoče ljudi pod krogljami iz pušk profesionalnih rebeluhov-banditov in da predsednike vodijo na samotni kraj in jih kar meninčebini pobijejo izza hrba valed pohlepa profitalačnih veehanditov na Wall Streetu in v Londonu — to že presega zadnjo stopnjo podivjanosti v zverinjaku človeške zverjadi.

Ako hoče torej naša vlada intervirirati in kaznovati umorje, naj se obrne naravnost na Wall Street in tam bo našla morilce in glavne kolovodje mexikanskih burbarstev. Monroe doktrina je humberg! Tujezemski kapitalisti ne pošiljajo vojnih ladij proti obrežjem Amerike — dovolj je če pošljejo ček za milion pezov kakšnemu Diazu in imajo kar hočejo!

Angleške sufragetke so pognale v zrak krasno palačo angleškega ministrskega predsednika. Bojevite ženske se bodo kmalu prepričale, da je preveliko navdušenje ravno tako nesmiselno, kakor prevelika mlačnost. Socialisti so za enakopravnost žen, niso pa za taktiko srboritik angleških sufragetk. Krasne palače, katere so zgradili delavci z velikim trudom, se ne gre z dinamitom poganjati v zrak. Vzame naj se jih iz rok posameznim osebam — postavnim potom.

Tukaj pa pride kočljivo vprašanje: kako na žene pomagajo možem v boju zoper kapitalizem in absolutizem, ako nimajo volilne pravice. Kako si isto priboriti? Z nasiljem gotovo ne! Doseče se pa lažje potom podučnih predavanj, časopisov in literature. V tem so naše ameriške sufragetke mnogo praktičnejše kot pa njihove angleške koleginje, katere namesto praktičnega dela, vedno kažejo modrokrvnim londonskim lordom pod nos bombe.

Ironija. Sedaj, ko so različni špekulanti z mečem in alkoholom skoraj popolnoma zatrli plemena nekaj mogočnih Indijancev so se pa različni človekoljubi spomnili, da so bili tudi rdečkožeci "dobri ljudje." Lepa stvar! Najprvo pomoriti cele rodove, potem jim pa postavljati spomenike. Ako so "filantropje", kateri imajo v svojih žepih naš denar, v resnici kakšni dobrotniki, zakaj pa ne poskrbe za žive siromake, kateri so brez lastne krivde zašli v revščino in obup. Ni vam treba iskati siromakov po ameriških prerijah, ker imate v vaših tvornicah dovolj belokožnih civiliziranih suznjev, s katerimi Indijanci ne menajo svoje na pol civilizirano pastirsko življenje.

Slovenski mladeniči, kateri se navdušujejo za uniforme in vojaško službo, so pravi "tepeci", ako gredo v službo strica "Sama" kjer se le s težavami prerine do stopnje navadnega "kaprolčka". Fantje, v Mexiki je lep "change". Vedno grme puške in topovi. To je že lepo, pa še na narlepše. Najlepše je to, da v Mexiki lahko vsak kravji pastir in bum "vanzira" za generala, če že ne za predsednika.

Poleg drugih prismodarij, je tudi lepa prismodarija "Salvation Army". Njihovo mukotrpno delo obstoji v tem, da zvečer na ulici "zašingajo" en par sladkih smie, nakar z lepo žvenketočo puščico od pobožnih dušje poberejo denar. Svojim začaranim poslušalcem zagotavljajo, da jih bo razsvetlil njihov "bog", (to je zopet drug bog, kot pa Sojarjev), ter pripravljajo, da naj gremo lepo z klobukom pod pazduho prosit za darove gospode kapitaliste. Čemu bi vedno zijali proti nebu, ako pa vso tarnanje nič ne pomaga. Neumnost! — Zavedni delavci tudi ne bodo hodili prosit kapitaliste za miloščino. Nismo zato na svetu, da bi prosili za tisto, kar je našega. Zavedni delavci ne prosijo, temveč zahtevajo. Nekateri delavce vedno skrbi, kako bodo vladali socialisti, ka-

dar dobe vladov roke. Prav nič jih pa ne briga ter prav lepo gledajo, kako danes vladajo kapitalisti.

Naši meščanski sociologi nam kaj radi pripovedujejo, da se lahko zjedinijo interesi delavcev z interesi kapitalistov. Seveda, to se lahko zgodi, ako pogledamo vašo zavito laž z mikroskopom. Zakaj pa ne poveste, katere delavce mislite Vi. Samo interesi tistih delavcev se lahko združijo z interesi kapitalistov, kateri delavci so zadovoljni delati zastoj.

Socializem ni samo politični in gospodarski, temveč tudi znanstveni nauk. Zato se pa zveste socialiste dobi v tistih vrstah, kjer ljudje že nekaj znajo.

Mi socialisti smo ponosni, da so najbolj inteligentni delavci v naših vrstah. Nikakor pa ne trdim, da so v nasprotnih vrstah sami tepeci. Pritrudimo, da je v nasprotnih vrstah dosti inteligentov. Kakšne vrste pa so ti inteligentje? To so prodani delavci, koristolovci, različni mešetarji in kapitalisti. V splošnem pa socialisti nobenega ne vprašamo, koliko let je trgjal hlače po srednjih in višjih šolah, temveč samo kaj se je naučil.

Socialistom kaj radi očitajo, da so preveliki črnogledci. Pogledjmo, če je to resnica. V listih dan za dnem očitamo, da so zapri toliko in toliko organizatorjev in družih delavcev, ker so se borili za večji kos kruha in priznanje unije. Imen ne bomo naštevati, ker mislimo, da je dovolj, ako omenimo "Mother Jones". Kaj hudega so pa storili ti ljudje, da so jim vedno beriči za petami? Ah vraga, borili so se za svobodo, enakost in bratstvo. To je pa v obeh varuhov postavbe že velikanski zločin. To je delavčeva pravica! Sedaj pa pogledjmo gospode kapitaliste. Ko se je v Lawrence, Mass. bila industrična bitka med delavci in kapitalisti, so najeti detektivi našli pod večimi poslopji položen dinamit. Ponočila se je stara in še vedno nova anesem. Krivdo so enostavno zvalili na delavce, rekoč, da so mislili vsa poslopja pognati v zrak. Pripihala pa je burja od severa. Miljonarski bratci so si prišli nekak nayskriž in sledila so senzacionalna razkritja gnjile buržoazije. Priče so pa pod prisego potrdile, da je bil dinamit podtaknjen po kapitalistih, seveda z namenom, da se javno mnenje obrne proti štrajkarjem, razlomi delavsko solidarnost in štrajkarje pa obesi. In kaj se je zgodilo, ko se je izkazala delavska nedolžnost. Ničesar! Predsednik "American Woolen Trust" Wood, je položil par tisoč dolarjev varščine, — kar mu je bilo kot večkratnemu milijonarju le igračica, — nakar je bil takoj izpuščen na prosto. Wood, glavni krivec in eden najhujših sovražnikov organiziranih delavcev, še do danes ni bil poklican pred sodnika in poroto in bržkone tudi nikdar ne boče. Ako bi se bila pa proti delavcem dokazala tako jasno krivda, kot se je proti falotu Woodu, bi bila naša slavna justica pela drugo pesem. Delavci bi bili že zdavnej obsodili v dosmrtno ječo v "Sing Singu", če že ne obesili ali pa usmrtili na električnem stolcu. To je kapitalistična pravica. Kdo je torej črnogledec? Ali mi, ki vsakemu povemo kar mu gre, ali pa Vi, ki z plaščem vere in patriotizma zakrivate kapitalistične pirate. Gospodje, pravica v današnji mešatarski družbi je denar.

Poljaki, kateri so eden najbolj prisrukunjeni slovanskih plemen, so prišli navzkriž z znanim socialistozreem S. G. Messmerjem, katoliškemu nadškofu v Milwaukee. Negi strogo katoliški poljski list, čegar urednik je tudi svoječasno ustanovil "Katoliško zvezo Poljakov", je tožil milwauskega nadškofa in še štiri druge škofo za odškodnino \$100.000, vsled obrekovanja, oziroma kraje časti. Spor je nastal vsled ostrih šlankov označenega lista, v katerih se je zahtevalo, da se da Poljakom poljske škofo. Katoliški nadškof, ki je baje že "napol svetnik", je pa takoj pokazal svoje očetovsko sree. Prepovedal je vse tiste Poljake, kateri hočejo imeti svoje škofo, pokopati na katoliškem pokopališču. Iz prižnice je pa po celi

Človek, kateri živi od dohodkov prostitucije, ni nič boljši od tistega, kateri plačuje delavska dekleta tako slabo, da jih goni v prostitucijo. Delo in kapital se zamoreta združiti le tedaj, kadar bo kapital v rokah delavcev, ne pa dokler je delo v rokah kapitalistov. V starih časih je bilo premalo suznjev, tako da so jih morali gospodari loviti. Danes je pa preveč suznjev, tako da suznji lovijo gospodarje — delodajalce. Bergerjeva resolucija v prilogi investigaciji krojaškega štrajka v New Yorku je propadla v zborničnem odseku. Blagorodni gospodje demokrati si ne marajo umaza-

nadškofiji grmelo proti predrznosti nesramnih Poljakov. To imajo sedaj do skrajnosti religiozni Poljaki za plačilo. Zmetali so na milijone denarja skozi okno ter redili brez števila lenuhov v duhovskih ovratnikih; sedaj bodo pa morali biti pokopani med nami, ki ne damo za klerikalno neumnost niti centa. Ako bi imeli Poljaki le nekoliko več pameti, bi ne obrnili le milwauskega nadškofu, temveč vsem veram hrbet.

Naivneži nam pripovedujejo, da se v Ameriki ljudstvo samo vlada. Potem je pa to ljudstvo v resnici "prismojeno", ako se samo vlada, zraven pa neprenehoma išče dela in strada. "Gentleman", ogromna večina ljudstva njima pri vladanju nobene besede. Ljudstvo, kakor tudi kongres (izjema Berger), senat in predsednika vladajo gospodje kapitalisti. Zakaj pa pešiča kapitalistov vlada celo ljudstvo? Zato, ker večina delavcev neče misliti iz svojimi možgani.

Nekemu George B. Price v Philadelphiji nikakor ne gre v glavo, zakaj da 12 milijonov fantov in 9. milijonov deklet neče stopiti v zakon. Vraga, kdo se pa boče oženil v takih razmerah kot so danes. Saj je že sedaj preveč suznjev in beračev na svetu!

\$22.245.000.000.
 Dvaindvajset milijard in 245 milijonov dolarjev!

Kdo ima toliko denarja? Ali jeden sam človek? — Da! Jeden sam človek, kateri ima ženo in jedno hčer.

To je J. Pierpont Morgan! Morgan ima toliko, njegov denar je to — toda ali ga je on zaslužil? Ako ga ni on zaslužil, nekdo ga je moral, ker drugače so vse te milijarde le goča domišljija. O ne, milijarde v resnici eksistirajo, toda Morgan jih ni zaslužil. Morgan se ni mučil za nje niti se ni mučila njegova žena. Niti pa hči Anne! Ali je morda ona nakopila teh 22 milijard? Kajpak! Njej ni treba delati — pač pa zapravljala kolikor se ji zljubi.

Kaj mislite, kako dolgo bi vzelo Morgana, da bi zaslužil toliko denarja, kolikor ga posejudej? Vsak do mora potrditi, da deset dolarjev na dan je že precej lepa plača. Petkrat več je kot znaša sedanja povprečna plača. Redki so, ki dobe deset dolarjev na dan. Ako bi imel Morgan deset dolarjev dnevne plače, delati bi moral 2.245.000 dni, da bi zaslužil svoje sedanje milijarde! 365 dni na leto vzelo bi ravno 6.091.780 let! Gotovo ni nihče tak osel, da bi verjel, da so oče Morgan delali toliko let.

Morgan je jednostavno dobil okrog 304.589 delavcev, ki so delali zanj okrog dvajset let in milijarde so bile tukaj. To je vendar tako jednostavno! Ako bi bilo teh 304.589 delavcev obdržalo zase, kar jim je vzel Morgan, potrosili bi lahko vsako leto tisoč dolarjev za življenske potrebe in še bi vsakemu ostalo \$43.000 v banki. Tako so pa dobili komaj toliko, da so se preživeli — letnih \$500! — a v banki imajo ničlo in doma ničlo, k večjemu kakšno skrhano lopato, kup cunj in kopo otrok.

Prijatelj, v socialistični družbi ne bo treba kupičiti milijard ljudi, ki ne producirajo ničesar. Z drugimi besedami, ako zaslužijo deset dolarjev dnevno, jih boče tudi dobili. Danes pa morata dati vse dolarje Morgana, njegovi ženi in hčeri Anne — tvoja žena in deset otrok pa taka naokrog razapanih.

Človek, kateri živi od dohodkov prostitucije, ni nič boljši od tistega, kateri plačuje delavska dekleta tako slabo, da jih goni v prostitucijo.

Delo in kapital se zamoreta združiti le tedaj, kadar bo kapital v rokah delavcev, ne pa dokler je delo v rokah kapitalistov.

V starih časih je bilo premalo suznjev, tako da so jih morali gospodari loviti. Danes je pa preveč suznjev, tako da suznji lovijo gospodarje — delodajalce.

Bergerjeva resolucija v prilogi investigaciji krojaškega štrajka v New Yorku je propadla v zborničnem odseku. Blagorodni gospodje demokrati si ne marajo umaza-

ti rok s stvarjo, ki se tiče le priprostitih delavcev in delavk. Prav — pravi Berger — "pa naj delavci še glasujejo za demokrate!" Mi pravimo tudi tako.

Neka firma ima na křvertah, v katerih dobe delavci svoje plače, tiskano sledeče: "Ne zapravi vsega kar dobiš! Varčuj sedaj, ako šeš biti kedaj neodvisen!" — Dóber nasvet! Delavec, ki dobiš po 9 do 12 dolarjev na teden — ne zapravi vsega! Ne pij preveč šampanjca, ne kadi havanskih cigar, ne potuj v letovišča in ne kupi več kot jeden avtomobil! "Šparaj", prijatelj, "šparaj"! Če dobiš 12 dolarjev na teden, prihrani jih — 25 in v petsto letih boš lahko neodvisen!

Delavec, zapomni si to-le: Čim bolj garaš in delaš in se preganjaš, tembolj polniš kapitalistom nikdar polno možnjo. Nikar ne misli, da imaš ti kaj več.

Socializem pomeni razvoj — razvoj spečih talentov, plemenitih značajev in zdravih duševnih sil, ki jih danes tlačijo in uničuje mezdna sužnost.

Ako ljubiš svojo ženo in otroke, moraš biti socialist in glasovati za socialistične kandidate. Tvoja žena in otroci so vendar bolj opravičeni do tvojega zaslužka kot je pa Morgan ali Rockefeller. Ali ne?

Mula vleče tovor. Mula molči. Mula mirno prenaša udarce biča. Mula ne razume zvijače, s katerimi jo krotijo priganjače — toda mula zna brcati in zdaj pazdaj grdo brene. Delavec vleče tovor. Delavec molči. Delavec mirno prenaša udarce. Delavec ima pamet in lahko bi razumel zvijače, s katerimi ga krotijo kapitalisti — toda delavec se ne gane! See the point!

— Proletarci v Tokiju. Vsako veliko mesto ima okraje, v katerih se gnetijo po nezdravih stanovanjih proletarci, da ne motijo gospode, ki se zbira v razkošnih stanovanjih v sredini mesta. Še pred 25 leti so stanovali v Tokiju proletarci v sredini mesta, danes so potisnjeni v tri predmestja. V teh predmestjih stanujejo berači po poklicu, cunjarji, nabiraleci papirja, ki dan za dnem letajo z bambusovimi koši na rami z ene ceste na drugo. Po cestah hodi vse polno čistilcev pip, ki vozijo na vozičku majhen parni stroj, ki tako ostro piska, da bi Evropejec lahko zblaznel, med tem ko se Japonci komaj zmenijo za to. Nabiralec cunj in papirja je 759, vsi stanujejo v enem okraju Fukagova, kjer je osredotočena vsa industrija. V tem okraju stoji hišica poleg hišice, vsaki je šest pletenih plah razgrnjenih, ki so ležišče za šest delavcev. Hiša in oprava ni lastnina delavcev, ampak delavci imajo ta borna stanovanja le v najemu. V tem okraju vlada beda, o kakeršni se Evropejcem niti ne sanja. Na jesen, ko prične pihati mrzel veter, postane v teh hišicah tako mrzlo, da jih delavci zapuščajo in odhajajo delat v rudnike na jugu in severu, kjer dobe dovolj dela in kjer se lahko grejejo ob toplem ognju v rovih. Na mesto njih pa prihajajo v mesto ubožni kmetje, ki ne dobe v pozni jeseni in pozimi nobenega dela na kmetih. Ti kmetje stanujejo v točilnicah čaja, kjer dobivajo poleg stanovanja tudi hrano. Delavci stanujejo pa tudi v velikih barakah, v katerih je po 100, 50, 30 stanovanj, ako se sme nazivati prostor, v katerem ni drugega nego 3 ali 4 pletene plah-te (ena je navadno dolga poldrug meter, široka 75 centimetrov). Na jennik mora vsak dan zjutraj plačati najemnino gospodarju, ki silno strogo postopajo pri izterjavanju: Kdor ne plača zjutraj, tega vrže na cesto. V delavskih družinah ni prav nič izrednega, da preživlja vso družino žena. Med različnimi rokodelci spoštujejo Japonci najbolj mizarje, zidarje in kamnoseške delavce. Mladi, močni ljudje zaslužijo na Japonškem zelo veliko, če vlečejo vozove. Teh vozov je v Tokiju vedno manj, ker gradijo električno cestno železnico skoraj po vseh ulicah. Vlada tudi ne pripušča, da bi se preveliko število mladeničev posvetilo temu poklicu, ker so zdravniki dokazali, da skoraj vsi umirajo za jetiko.

"Proletarčeva" armada.

TISKOVNI FOND ZA DNEVNIK.

Soc. klub, West Newton, Pa.,\$ 1.10
Na svojo pest, Chicago, Ill.	.60
J. Prine, Barberton, O.	.25
A. Repar, Barbeton, O.	.10
J. Bizjak, Meadow Lands, Pa.,50
John Petrovič, Wauke-gau, Ill.50
Preostanek na veselici, ki jo je priredil soc. klub skupno z društvom sv. Barbare v Jacksonville, Kansas,17.65
Soc. klub št. 44, Superior, Wyoming,75
Zadnja izkazana svota72.75
Skupno do danes\$94.20

RDEČA ZVEZA.

Ferdinand Hanusch:
Nekega dne sem našel na svoji pisalni mizi poleg mnogih drugih tudi črno obrobljeno pismo. Naznanilo o smrti — čegavi? Odpri sem kuverto, iz katere je padel kos belega papirja, na katerem je bilo napisano:

"Dragi prijatelj!
Globoko ginjen ti hitim sporočiti, da so danes našli najinega tovariša Dragotina v gozdu obešnega. Vzrok — kako grda beseda! — ni znan. Pogreb je pojutrišnjem. Ako ti mogoče, pridi. Tvoj prijatelj
Leopold."

Pismo mi je padlo iz rok, kakor odrevenel sem padel na stol. Kaj za vruga je moglo tega mladega, madebudega človeka dovesti k samomoru? Nesrečna ljubezen — denarne težkote? Zdelo se mi je, da bi oboje ne moglo opravičiti tega koraka, ki je pravzaprav zadnji. Najmanj pa pri mojem prijatelju Dragotinu, ki je doživel že marsikatero pustolovščino in pretrpel marsikatero finančno katastrofo.

Kaj je torej utegnilo biti, da se mu je življenje kar nenadno pristudilo in da ga je vrgel od sebe kakor prazno denarnico?

Spomnil sem se zadnjih sprehodov, ki sva jih priredila skupno po krasnih gajih dunajskega gozda. Kako je zavriskal, ko je rešen jarma vsakdanjosti lahko rmal po zeleni, soncepolni palači bukev, ali pa, ležeč na mehki zeleni preprogi solnčnate trave, občudoval neskončnost vsemirja. Veselil se je nad najskomnejšo poljsko cvetico, občudoval prelepo petje ptičev in bil vzhičen nad večim porajanjem in duhanjem v naravi.

In ta človek, ki se je tako zelo veselil življenja, naj bi motil mati naravo v njenem delu, naj bi prijel za prečko mogočnega življenjskega koleasa, z namenom, da ga z silo ustavi? Moral sem verjeti, ker mi je tako pisal moj prijatelj, dasi s tem uganka ni bila rešena.

Poklicne dolžnosti so mi onemogočile, da ga spremim na zadnji poti. A videti sem hotel drevce, ki je mojemu prijatelju tako zelo ugajalo, ki ga je dovedlo do tega, da si je končal življenje. Pokrajino sem hotel zreti, ki jo je gledalo njegovo oko v zadnjem trenutku, preden je položil glavo v usodepolno zanjko.

Porabil sem takoj prvi prosti dan, da sem izvedel svojo namero. Molče, vsak s svojimi mislimi zaposlena sva korakala skozi gozd jaz in moj prijatelj, ki mi je postal žalostno bvestilo. Bilo je krasno majniško jutro. Tihi so glasno koncentrirali v zelenolistnih vejah, ki so se lahno gibale v

vetru. Skrivnostno šepetanje in šumenje je drhtelo v senčnih vrhovih stoletnih dreves. Od oddaljenega griča je prihajala harmonična melodija lovskega roga in širila po gozdu melanholično razpoloženje, ki se je polasčalo tudi mene.

Gozd se je pričel svetliti in stopila sva na sončnato, z pestrobodnimi cvetlicami posejano travo.

"Tukaj je tisto drevo", je rekel moj spremljevalec. Pokazal je storo, dolgovejnat bukev, ki je stala na trati, oddaljena nekoliko metrov od drugih dreves.

Nedvomno, moj prijatelj je moral imeti izvrsten okus. Obesiti se na starem drevesu, ki nudi tako krassen razgled, mora biti naravnost užitek.

"Na kateri strani je visel?"
Na vprašanje nisem dobil odgovora, moj prijatelj je brez sledu izginil.

"Tudi prav", sem si mislil. Sedel sem na mehko travnato preprogo, se naslonil na deblu drevesa in gledal okolice, kar je storil najbrže tudi moj prijatelj, preden se je poslovil od življenja.

Kamor je seglo oko, rahlo zakroženi gozdni hribi, katerih temnozeleno barva se je ostro odbijala od azurno modrega neba. V ozadju je radovedno dvigalo nekoliko alpskih velikanov svoje bele glave proti nebu. Zdelo se mi je, da stražijo krasni alpski svet, da bi ga kdo ne oskrnul.

Naravnost proti vzhodu brezmejna ogrska planota, ki se je v daljavi spojila z obzorjem in zginjala v sivi nič.

Dolgo sem sedel in si dal vplivati od krasne slike, potem pa je izginjala okolica bolj in bolj — zaspal sem.

Nad memoj brezmejno modro nebo, okoli mene šumeče, peneče morje, na katerem sem plul v čolniču brez krmila. Kakor strašne pošasti so se od vseh strani zagajali valovi vame, škropili mi bebele pene v obraz in pretili, da me vsak trenutek pogoltnejo v brezlanje globočine morja.

Smrtni znoj je blestel na mojem čelu, od smrtnega strahu se je treslo moje telo. Hotel sem kričati, a grlo mi je bilo zadrženo, noben glas ni prišel čez ustnice.

Nenadno se je morje pomirilo, valovi so se uglasili, zdelo se mi je, da se vozim po brezkončni, modri kot steklo prozorni ploskvi. Na obzorju sem opazil majhno rdečo točko, ki se je po bliskovito bližala in se vedno večala. Ko je bila dovolj blizu, sem spoznal v njej svojega mrtvega prijatelja, ki je v širski, krvavordeči halji plaval nad vodo. Stopil je v moj čoln, podal mi mrzlo, koščeno roko in sedel poleg mene.

"Odkod prihajaš?" sem ga vprašal iznenaden.

"Iz pekla", mi je odgovoril z mrtvaškim glasom.

"Ti si v peklu?"

"Vsi socialisti pridejo v peklo."

"Zakaj?"

"Ker jih tam rabijo."

"Zakaj nosiš tako svetlordečo haljo?" Ali so v peklu vsi tako oblečeni?"

"Jaz pripadam k "Rdeči Zvezci."

"Rdeči zvezci?"

"Sedaj nehaj s svojim povpraševanjem in poslušaj, kaj ti imam povedati. Socialisti tvorimo v peklu "Rdečo zvezo." Imamo lastno demokratično ustavo, volimo si sami predsednika in druge funkcionarje in smo podložni huđiču le v toliko, da mu obljubimo, da bomo z vsemi svojimi moč-

mi skrbeli za trpinčenje drugih. Lassalle, Marx in Engels so bili po vrsti naši predsedniki, sedaj je Liebknecht. Predsednika obdaja skupina znanstveno izobraženih ljudi, ki so prosti slehernega ročnega dela in imajo samo eno nalogo, namreč, da iznajdejo nova mučilna sredstva. To je takozvana zakonodaja. Izvoljeni so na podlagi splošne, enake, tajne in direktne volilne pravice za dobo treh let. Sklepi tega zbora so obvezni in tudi vrag kot najvišji vladar pekla jih mora upoštevati. Pri izrednih, važnih vprašanjih, odločuje glasovanje članov "Rdeče zveze." Mi drugi imamo pa nalogo te sklepe izvrševati, to se pravi, skrbeti moramo za muke prebivalcev pekla. Kronane glave, ki od početka človeške nekulture tlačijo ljudstva — in teh ni malo — tvorijo pa prvi razred. Farji, vseh konfesij in stopenj, papeži, škofje, fajmoštri, pastirji — cela vojska so v drugem razredu. In lastniki sužnje, roparski vitezi, moderni kapitalisti in podobni elementi spadajo k tretjemu razredu. V četrtem so pa ženske vseh stanov od kronane glave pa dol do branjevke."

"Kako pa opravite to ogromno delo?"

"Seveda tvorijo duše, ki so združene v omenjenih razredih, veliko armado, a število mučilec je večje, ker so bili tlačeni po številu vedno močnejši od njih tlačiteljev. Pogled za bogove je, da smeš ljudi, ki se jim na zemlji nisi smel niti približati, tu ščipati in peči, rezati, zbadati in trpinčiti sebi v zabavo. Kadar jokajo in tulijo kot ranjene zveri, tedaj prešine človeka prijeten čut zadovoljenega maščevanja, ki te priganja k nadaljnjem trpinčenju, da še povečaš bolesti mučenih."

"In kako dolgo bo to trpelo?"

"Dokler bodo ljudje na zemlji brezpravni in gospodarsko izkoriščani, tako dolgo se bo nadaljevala ta muka. Pojdi tje in naznani nosilec kron, plemenitašem, farjem in kapitalistom, da naj bo konec krivice, zato da bodo pripadniki njih razreda v peklu rešeni tega strašnega trpljenja. Ako pa ne store tega, potem bodo muke še večje in še groznejša usoda jih čaka, ko bodo prišli pod oblast "Rdeče zveze!"

Zbudil sem se.

Solnce je stalo visoko in v gozdu je kraljevala globoka tihota in mir vsenaokoli.

Z objavljenjem teh vrstic izvršujem samo sprejeto dolžnost, kronanim glavam, plemstvu, farjem in kapitalistom oznaniti poročilo iz pekla. Ako se ne bodo ravnali po istem, tedaj si umijem svoje roke v nedolžnosti.

UNIONIST V WILSONOVEM KABINETU.

Iz Washingtona, D. C., poročajo, da bo predsednik Wilson namestil Williama B. Wilsona, člana eksekutive A. F. of L. in bivšega tajnika-blagajnika U. M. W. of A. kot tajnika v novem vladnem delavskem oddelku. (Department of Labor). Predsednik se je baje tako izjavil. W. B. Wilson je seveda demokrat.

KONGRES RAZPUŠČEN.

62. kongres formalno razpuščen in sodrug V. L. Berger, prvi in do danes jedini socialistični poslanec, se je poslovil od Washingtona. Berger je bil na delu pri svoji mizi do zadnje minute, ko je predsednik zbornice Clark udaril s kladivom in svečano proglasil razpust zbornice. V sveti si, da je storil dovolj, kar je mogoče enemu človeku storiti v takem položaju, da je v polni meri demonstriral želje in zahteve razrednozavednega delavstva v narodni zbornici, povrnil se je sodrug Berger v Milwaukee, kjer se bo odslej pečal z uredništvom "The Milwaukee Leader-ja". Prihodnje dve leti bo zopet stal na bojni fronti v svojem domačem mestu, na kar se — trdno upamo — zopet povrne nazaj v kongres.

PREGLED DELAVSKIH BOJEV.

Revolta v svileni industriji. Nezadovoljnost povsod. Vsaki dan prinašajo listi nova poročila od delavcev, kateri so se naveličali delati zastoj, ter zahtevajo boljše plače. Sedaj so se uprli

delavci v tvornicah svile ter ši na štrajk.

V Paterson, N. J., so proglasili generalni štrajk, 6 tisoč delavcev je na štrajku. Policija je vsa iz sebe nad tako predrzno delovanje, ki sestoje večinoma iz "foreignerjov" pa si vkljub temu predrzno zapustiti tovarno, predno zapiska parna piščal. Oblasti so dale iz mesta istirati dva organizatorja, namreč Flynna in Tresea misleč, da bode s tem štrajk končan. Učinek je bil ravno nasproten. Nova armada delavcev se je privabila iz zakajenih tovarn tako, da bode število štrajkarjev kmalo naraslo na 10.000. Med štrajkarji je mnogo mladotnih dečkov in deklic, katere so izmagovali "svileni baroni" na naj ostudnejši način. Bolj krasno civilizaciji si je teško izmisliti, kod poslati dečke in deklice v nežnej mladosti, namesto v šolo, "židanim" kapitalistom na tlako v tovarne. Ne le, da si pokvarija že v začetku življenja svoje dragoceno zdravje, temveč kapitalisti jim iz tem tudi zaprejo pod do izobrazbe. In kar je za profita lačne kapitaliste še najlepše: ko taka duševno in telesno zanemarnjena mladina odraste, namesto, da bi imeli duševno zdrave, zavodne delavce, ki so najhujša zadača današnjemu družabnemu redu, pa imamo kup nezavednih in izmagozanih idiotov kateri se brez vsacega odpora podvržejo volji kapitalistov, ter milostno pobirajo drobtine, katere jim vržejo iz svojih miz njihovi morileci. Delavci v Paterson so morali delati po noči 12 ur za kar so dobivali od \$8 do \$12 tedenske plače. To plačo pa so seveda le dobivali odraseli delavci, ne pa mladoletni dečki in deklice. Štrajkarski komite je izdal cirkularje v treh jezikih, v katerih apelira na solidarnost delavcev ter pozivlja, da naj zunanji delavci ne hodijo sedaj v Paterson igrati, sramotno službo stavkazev. Delavcem v Paterson so se pridružili delavci v

Hazleton, Pa.

kjer je 1,300 delavcev od "Duplan Silk Co." odložilo svoje orodje, ter se pridružili svojem štrajkarjem v Paterson. Štrajk v Paterson in Hazleton sta si podobna, kakor mlada kokoš stari. Povsod se bore delavci za ene in iste interese namreč 8 urni delavnik in boljše plače. Organizator Frank E. Daniels pravi, da v slučaju, ako kapitalisti ne bodejo mogli dobiti skebov, da bode štrajk hitro končan. Ena glavnih zahtev katere stavijo štrajkarji, je odprava otročjega dela, kar mora pač vsakdo v katerem se ni zamrl čut človekoljubnosti, iz veseljem pozdravljati.

Večina delavcev v svileni industriji je inozemcev, katere so skrajno slabe razmere privedle do tega, da so brezdelnim trotom, napovedali odločni boj. Delavci se ne puste več tako vlečiti za nos, kakor so se en par desetletij nazaj. In popred ne bo miru, dokler ne padé današnja družba, katera bazira edinole na krivicah in ropu. Dobro se drže tudi delavci v

Akron, O.

kjer vlada najlepša solidarnost, seveda na veliko jezo kapitalistov. Obe uniji, namreč A. F. of L. in I. W. W. delujeta skupno. In tako je prav A. F. of L. ima denar, I. W. W. pa izvrstne govorilne in organizatorje. Ako nas vsa znamenja ne varajo, bodejo delavci iz pozitivnim bojem dosegli zahteve, za katere se borijo. Dne 22. feb. zvečer so priredili delavci impozantno paradno. Za godbo I. W. W. je korakalo 7,000 mož. V spreduhu so nosili rdeče zastave in pomenljive napise, kakor "eno veliko unijo" itd. Korakali so po najbolj obljudenih ulicah, potem dalje do tovarn na južnej strani mesta, kjer so gumijevi gospodarji, žalostno gledali za njim. V znak simpatij do svojih tovarišev, so zaštrajkali tudi delavci v

Trenton, N. J.

V tamošnjem veliki tovarni kaučuka "Acme Rubber Co." s plant je organiziral delavec T. Flynn. Dotična tovarna je last družine Dr. Cooka, kateri je celi svet vlekel za nos nekaj časa, iz svojim severnim tečajem.

Chief police mesta Trenton, Mr. Frawley je izjavil, da bode vse unijske organizatorje pobil, česar mu pa seveda nihče ne verjame. In ako prav mož svojo grožnjo izvrši, ne bode kapitali-

stom iz tem prav nič pomagano. Namesto mrtvih bodejo takoj stopili drugi. Ako bi se delavci bali takih groženj, potem bi se danes ne imeli nobene unije, kako tudi ne socialistične stranke namesto tega pa bi imeli take nizke plače, kakršne imajo na Slovenskem stare žerice, kadar plevejo proso.

Stranka

Tajnikom Jugoslov. socialističnih klubov na znanje.

S 1. marcem je nastopil mesto gl. tajnika J. S. Z. sodr. Ilija Šušnja: V sled tega naj se v naprej vse v zvezo tičeče stvari naslavljajo na njegov naslov: Ilija Šušnja, 111 N. Market St., Chicago, Ill.

Dosedanji gl. tajnik sodr. Fr. Petrič ostane istotako v gl. uradu in bo vodil skrb — kakor je bilo že enkrat preje poročano — za slovensko sekejio, in sploh pomagal v gl. uradu, kjer bo potreba. Vsa pisma in denarne pošiljave pa je nasloviti na sodr. I. Šušnja-ja.

Uvažujte to, da ne bo reklamacij.

Gl. odbor J. S. Z.

Witt, Ill.

Naznanjam vsem sodrugom, da se bode prihodnja seja vršila dne 9. marca ob 2. uri popoldne nad saloonom sodr. Math. Strmeča.

Apeliram na vse sodruge, da se te seje sigurno vsi vdeležé. Na dnevnem redu imam več važnih točk, za katere je najboljšo, da smo navzoči vsi. Dolžnost nas veže, da vse bližnje nasebine spravimo pod naš prapor.

John Tavornik, tajnik, soc. kluba št. 84.

Chisholm, Minn.

Jugoslovanski soc. klub št. 22. ima svojo redno mesečno sejo 9. marca ob 9 uri popoldne v dvorani sodr. Fr. Medveda (Slovenska gostilna). Na dnevnem redu imamo več zelo važnih stvari, zato priporočam, da se vsi sodrugi zanesljivo udeležé.

Mihael Pleše, tajnik.

Naznanilo.

Slov. soc. klub št. 49. Collinwood, O., priredi dne 9. marca ob 3. uri popoldne (Standard) v Baumanovi dvorani, Waterloo, 15-625, javen ljudski shod. Somišljenike se najljudneje vabi, da se tega shoda kar najštevilneje udeležé in pripeljejo s seboj tudi žene in otroke.

Na shodu bodo govorili sodrugi L. Gorjup, M. Petrovič, ter Peter Pleško v hrvaškem jeziku.

Sodrugi, agitirajte, da se shoda udeležé vsi, kar je našega mišljenja in da bode dobro obiskan od strani občinstva.

Tajnik.

Milwaukee, Wis.

Zavodni jugoslovanski delavci v Milwaukee, Wis., so ustanovili nov soc. klub. Tajnik novega kluba je sodr. Steve Zawec, 630 St. Paul Ave. Slava socializmu, živilo delavstvo vsega sveta.

Jugosl. soc. klub št. 44 J. S. Z. v Superior, Wyo., je za 1913. izvolil sledeči odbor: Luka Groser, tajnik, box 341. Lovrene Zaic, organizator, box 475. Seje se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu in seicer v dvorani sodr. A. in F. Krašovec.

S proletarskim pozdravom
Luka Groser.

Sodrug iz Chisholma, Minn. nam poroča, da so tamošnji akordni delavci v železnih rudnikih pri zadnji plači zaslužili celih 45c na dan, nekateri pa še manje. To so v resnici knežje plače. Sedaj naj se pa še kedo predrzne kritizirati, da ne živimo v dobi splošnega blagostanja in prosperitete.

Zahvala.

Breezy Hill, Kans.—Ker se pri odhodu iz Detroit, Mich., pri vseh sodrugih in somišljenikih nisem mogel osebno posloviti, zato Vam tem potpm kličem zdravo. Zajedno Vam želim, da bi napredovali v Vašem teškem delu. Sodrugi, kadar se bodeste počutili izmučene v Vašem delu, pomislite, da je Vaša dolžnost in dolžnost vsakega poedinega sodruga, da pomagata danes v 20. stoletju na delu za osvobodjenje vseh ljudi iz kapitalistične sužnosti.

S drugarskim pozdravom
Nikola Rettih.

V zadnji številki Am. Sl. nas neki gospod, za katerega bi skoraj mislili, da je izdelal doktorat teološke fakultete (seveda za pečjo) naivno uprašuje: "Ali smo se ljudje razvili iz miši." Nam ni znano, koliko se je Darwin pečal iz raziskovanjem miškega rodu. Vsekakor pa verjamemo, da je avtor dotičnega članka sigurno v mišjem sorodu. In to že zaradi tega: Ker ima mišjo pamet.

Pri najbolj pobožnem slovenskem listu v Ameriki so znameniti irski in katoliški učenjaki pes, krava, vol, "afna" špiemoh in sv. Avgustin, tako zmešali pamet člankarju, da je postal "makako."

Dolžnost vsakega socialista je, podpirati svoje časopise. Agitirajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.

Glasilo hrvatskih socialistov je "Radnička Straža", 1830 South Centre Ave., srbskih sodrugov pa "Narodni Glas", 231E Clybeurn Ave., Chicago. Prvi stane \$2.00, drugi pa \$1.00 za cele leto.

LOXOL
PAIN-EXPELLER
ALCOHOL 40%
FAHRICHTER & Co.
NEW YORK
RHEUMATISM
GOUT - NEURALGIA
HEADACHE - BRACHIALGIA
RHEUMATISM

Kadar ste prehlajeni, nabavite si steklenico pristnega Pain-Expeller, kakor je tukaj naslikana in ravnajte se po navodilih na zavoju.

DRUŽBA TREZNOSTI.

Anton Čehov:

Na dan 1. septembra vsakega leta zavlađa na posestvu vdove Ljubice Petrovne nenavadno gibanje. Ta dan se bere maša za dušnico, kateri sledi Te Deum za rajnega soprega graščakinja. Trifona Lwoviča Savsajatova, ki je bil plemski okrožni maršal. Vse okrožje se udeleži te slovesnosti: sedanjí plemski okrožni maršal Marfuktin, predsednik zemstva Potraškovo, mirovna sodnika obeh okrajev, okrožni sodnik Dvorjan, ki vedno diši po jodofornu, vsi graščaki itd, približno petdeset oseb.

Točno ob dvanajstih vstopijo gostje s svečanimi obzidi v dvorano. Tla pokrivajo preproge, ki pritajajo vsak korak, ali vzleže temu upliva resnoba svečanega dejanja tako na nje, da hodijo instinktivno po prstih in balancirajo pri hoji z rokami. V dvorani je že vse pripravljeno. Oče Jevmenij, majhen starček z visokim, vijoličastim pokrivalom, se oblači v črno duhovniško obleko. Diakon Konkordjev, rdeč kakor kuhar rak in že v ornatu, lista tiho po molitveniku, v katerem je liturgični del službe božje in devlje papirnaté proge kot znamenja med liste. Ob vratih k predsobi piha cerkovnik Luka v kadilnico, da ima kar izbuljene oči. Dvorana napolnjena polagoma modrikasti, prozorni oblaki kadila. Ljudski učitelj Gelikouski, mlad mož, ki ima novo, žakljo podobno sukcnjo in velike pege na preplšenem obrazu, podaja gostem na srebrnem krožniku voščene sveče. V ospredju je muzica, na kateri stoji predpisana riževa jed. Ob mizi stoji gospodinja Ljubica Petrovna, ki že vnaprej pritiska robcem k obrazu. Vse naokrog je tišina, redkokadaž jo pretrgajo vzdih. Obrazi navzočih so zategnjeni, svečanostni . . .

Maša za dušnico se prične. Iz kadilnice se vzdiguje modrikast dim in se poigrava s solničnim žarčkom, ki pada posevno v dvorano, prižgane luči rahlo prasketajo. Petje je v začetku trdo in vsiljivo. Ko pa se pevec prilagode akustičnim razmeram dvorane, postane harmonično tiho . . . Vsi motivi so melanholični, bridki . . . Gostje postajajo žalostni in zamisljeni. V njihovih glavah se porajajo misli, kako kratko je človeško življenje, kako minljivo je vse pozemsko . . . Spominjamo se ranjega Savsajatova. Bil je krepak, rdečeličen mož, ki je izpraznil steklenico šampanjca v enem dušku. Ko zapoje: "V blagem miru z vsemi svetniki . . . in zašljiho ihtenje gospodinje, tedaj stopicajo gostje z ene noge na drugo, in tesnoba jim lega v dušo. Nekateri, ki so bolj občutljivi, začutijo neko šeegetanje v grlu in obeh. Plemski okrožni maršal Marfuktin, ki bi rad zatl ta neprijetni občutek, se nagne k okrožnemu sodniku in mu šepete na uho:

"Včeraj sem bil pri Ivanu Fedoroviču. 12. rubljev je zaigral. Olga Andrejevna je bila zaradi tega tako razkačena, da ji je padel umetni zob iz ust . . ."

Pevci zapojejo "Večni spomin . . ." Gelikouski je spoštljivo pobiral luči, maša za dušnico je končana. Eno minuto se sliši pritajeno šepetanje, duhovnik menja med tem obleko. Prične se Te Deum. Po Te Deumu, ko oče Jevmenij slači mašno obleko, si drgnejo gostje roke in pokušljujejo, gospodinja pripoveduje, kako blag je bil rajni Trifon Lwovič.

"Prosim gospodje, k zajutrkju", tako skleme z vzdih svoje pripovedovanje. Gostje gredo v jedilnico. Pri tem se trudijo, da bi ne suvali drug drugega, in ne stopali z nogami . . . V jedilnici je pripravljen zajutrk, ki je tako obilen, da čuti diakon Konkordjev pri pogledu nanj vselej dolžnost, da razprostre roke, začudeno zmaje z glavo in izreče:

"Naravnost nadzemska! To, oče Jevmenij ni jed za ljudi, ampak dar bogovom."

Zajutrk je v resnici izbran. Na mizi stoji vse, kar premore flora in favna. "Nadzemska" je le eno: na mizi stoji vse . . . razen alkoholnih pijač. Ljubica Petrovna je storila za obljubo, da ne bo trpela v svoji hiši ne kart, ne alkohola, dve reči, ki sta uničili njene ga moža. Na mizi stojte le stekle-

nica z oljem in kisom, naravnost v zasmeh in kazen gostom, ki so vai, brez izjeme, veliki pivci.

"Poslušajte se, gospodje!" vabi vdova. "Ali oprostite morate: žganja se pri meni ne dobi." Gostje stopijo k mizi. Nekako neodločno se lotijo paštete. Ali jed jim nič kaj prav ne diši. Apatično, lepo zabadajo vilice, režejo, grizejo . . . Očividno je, da ne kaj manjka.

"Tak občutek imam, kakor bi bil nekaj izgubil," šepete mirovni sodnik svojem tovarišu. Ravno tak občutek, kakor sem ga imel takrat, ko je pobegnula moja žena z irženirjem . . . Ne morem jesti!" Marfuktin išče po vseh žepih robcem, preden začne jesti.

"Oh, gotovo je robcem v kožuhu! Jaz ga pa iščem tukaj . . ." tako se spomni glasno in gre v predsobo, kjer vise kožuhi.

Ko se vrne, se mu svetijo očesa in z največjim apetitom se loti paštete.

"Fatalno, kaj, jesti s suhim grlom", šepete očetu Jevmeniju. "Pojdi očka, v predsobo. V mojem kožuhu boš našel steklenico . . . A ravnanj previdno, da ne pade steklenica na tla!" Hipno se spomni oče Jevmenij, da mora cerkovniku nekaj naročiti in gre urno v predsobo.

"Dve besedi, očka!" in Dvorjanjin hiti za njim.

"Gospodje, kakšen kožuh sem kupil!" se baha Hrumov. "Vreden je 1000 rubljev, a dobil sem ga — še verjeli mi ne boste — za 250 . . ."

Ob vsakem drugem času bi bilo gostom popolnoma vseeno, koliko je Hrumov dal za kožuh. Ogledujejo ga toliko časa, dokler ne odnese zdravnikov sluga Fedor pet praznih steklenic iz predsobe.

Ko servirajo kuhanega jesetra, se spomni Marfuktin, da je pozabil v sanah smotke, ter gre v hlev. Da bi se ne dolgočasil, gré še diakon za njim, ki hoče pogledati, kaj delajo njegovi konji . . . Zvečer sedi Ljubica Petrovna v svojem kabinetu in piše prijateljici v Peterburg:

"Kakor druga leta je bila tudi letos maša za dušnico za rajnega moža. Vsi sosedje so prišli. Ti ljudje so preprosti, neotesani — ali dobra in blaga srca imajo kakor angeli. Pogostila sem jih sijajno, seveda kakor prejšnja leta brez alkohola. Odkar je moj Trifon umrl na posledicah svoje nezmerčnosti, sem se zaobljubila, da se bojujem zoper alkohol vedno in povsod, dana ta način grehe umrlega popravim. Oče Jevmenij je ves očaran od mojega sklepa in mi pomaga z besedo in dejanjem . . . Oh, ko bi vedela, kako me ljubijo, ti moji medvedi! Okrožni maršal plemstva Marfuktin se je sklonil pa zajutrkje čez mojo roko, dolgo jo je pritiskal k ustnicami in pričel jokati, zraven je kaj komično tresel z glavo: mnogo čustva, a nobenih besed! Oče Jevmenij, ta čudovit starec, je sedel k meni in šepetal kakor otrok, gledal me je z zasolnimi očmi. Njegovih besed nisem razumela, a njegovo odkritosrčno čustvo razumem popolnoma. Okrožni sodnik, ki je tako lep mož, in o katerem sem ti že večkrat pisala, je klečal pred menoj in hotel deklamirati verz, ki jih je napravil sam (on je naš pesnik), a to je bilo čez njegove moči: velik kan je dobil histeričen napad . . . Žal, slovesnost se ni dovršila brez neprijetnosti. Predsednik kolegija mirovni sodnikov, Alikin, debel, apoplektičen možak, je hipno zbolel in je ležal dve uri nezavesten na divanu. Polivali smo ga z mrzlo vodo, da se je prebudil. Sreča že, da je bil navzoč dr. Dvorjanjin. Prinesel je iz svoje lekarne steklenico konjaka, pomočil ž njim bolniku sence. Kmalu nato se je bolnik zavedel, da so ga lahko prenesli domov . . ."

PESEM O SOKOLU.

Maksim Gorkij:

Morje spava. Velikansko težko morje diha težko ob obrežju, zaspalo je in v daljavi leži nepremično, pokrito z modrim luninim svitom. Mehko in črno se strinja z temnomodrim, južnim nebom in spava trdno, prozorno tančico oblakov odsevaajoč, ki mirno plavajo v višini in ne zakrivajo zlatih zvezd. Kakor da bi

se nebo vedno bolj klonilo k morju, da bi razumelo, o čem sanjajo valovi in valčki, kateri zaspano lezejo k obrežju.

Gore, porasle z drevesi, katera je severovzhoden veter fantastično skrivil, se vzdigujejo v sinje nebo, obdane z gorko, ljubko meglico južne noči, meglico, katera ublažuje suhe, ostre črte. Zamisljeno stoji gore, mečejo dolge, modre sence po zelenih valovih in jih pokrivajo, kakor da bi hoteli zmanjšati gibanje valov in omamiti nepretrgano šumenje — glasove, ki motijo prečerno tiho, ki je razprostrta v srebrnomodrem luninem svitu.

"A—allah, — ah — a — akbar! . . ." vzdihuje Nadir-Ragim-Ogli, star, krimski ovčji pastir, visok, sivolas, zarjavel od južnega solca suh in moder starec. Z njim ležim v pesku, ob veliki skali, ki se je utrjala od negove domače gore, ob skali, pokriti z mahom in tako žalostni in mračni. Na stran, ki je obrnjena proti morju, so valovi nanesli blata in morske trave in skala izgleda, kakor zvezana z zemljo z ozkim, peščenim trakom, ki loči morje in goro. Plamen našega ognja razsvetljuje proti gori obrnjeno stran, brli in po stari mreži razpok se skrivajo sence.

Ragim in jaz kuhava ribjo juho iz ravno nalovljenih rib in se nahajava v prav dobrem razpoloženju, v dobri volji, v kateri se zdi človeku vse sveže, okrepčano, oživljeno . . .

In morje poljublja obrežje. Valovi se glase melanholično priliznjeno, kakor bi prosili, če se smejo ogreti pri ognju. In iz splošne harmonije tega šumenja zvoni sempatja krepka, pogumna pesca — pa le, kadar se približa val našim skalim. Ragim jih je primerjal ženskam in jih obdoližil, da hočejo nas objeti in poljubiti

Ragim leži s prsmi na pesku, z glavo proti morju in gleda, oprt na komolec, glavo položeno v dlan, polno misli, v gubečo se daljavo. Gorka kapa, iz ovčjega kožuha, mu je zdrknila na vrat in morski, sveži veter piha v visoko, nagubano čelo. Filozofira, ne da bi prašal, če ga poslušam, in ne meneč se zame, kakor bi se pogovarjal z morjem.

"Človek, ki veruje v boga, pride v raj. Ali tisti, ki ne služi Bogu in preroku? Morebiti je on tam . . . v onem šumenju . . . In morebiti oni srebrni madež na vodi . . . on — kdo ve?"

Čarobno, mogočno, pljuskajoče morje se blešči, tupatam se prikažejo brezskrbne lumine luči: luna se je prikazala izza gorskih vrhov in izliva svetlobo na morje, ki jo vsrkava.

"Ragim! . . . Pripoveduj pravljico . . ." prosim stareca.

"Zakaj?" vpraša Ragim, ne da bi me pogledal.

"Tako! Ljubim tvoje pravljice!"

"Saj sem ti že vse povedal! . . . Več ne vem . . ."

S tem je hotel, da ga prosim. In jaz ga prosim, da naj kar začne.

"Hočeš, da ti pripovedujem kako pesem!"

Zadovoljen sem in pripoveduje mi z melanholičnim glasom, v originalni stepni melodiji in strašno izgovarja ruske besede.

Visoko v skalah se plazi belouška, se zvije v klobčič in leže v mokro sotesko; s pogledom na morje.

Visoko na nebu sije solnce in gore dihaajo soparno od neba in valovi udarjajo na pečine . . . In v soteski, v temi, se vali reka k morju, drveč čez kamenje. Glasno bobneč, krepko prereže gore in pada v morje, divje vpiljoč.

Naenkrat prileti v sotesko, v kateri se zvija belouška, ranjen sokol, krvav na perutnicah . . . S kratkim krikom pada na zemljo in udari s prsmi ob trdo kamenje . . .

Meni je tukaj lepo — gorko in mokrotno!"

Tako odgovori belouška prostemu ptiču in se smejlja v duši njegovi domišljiji.

In si misli: "Letaj, ali se plazi, konec poznaj: vsi leže enkrat na zemlji, vsi bodo v prah . . ."

Ali predrzni sokol se strese, se vzdigne nekoliko in njegove oči prelete okolico.

Skozi sivo kamenje izginja voda. Dušeče je v temni soteski in po gnolbi diši.

Sokol zbere vse svoje moči in zavpije v želji in bolesti:

"O, da bi se le še enkrat vzdignil k nebu! — Sovražnika bi pritisnil na ranjene prsi . . . da bi se v moji krvi zadušil! . . . O, bojna sreča! . . ."

In belouška si misli: "Lahko je, da se da na nebu gotovo in dobro živeti, ker tako vzdihuje!" Obrne se k prostemu ptiču in govori: "Pojdi na kraj soteske in vrzi se v reko. Morebiti te premikanje perutnic vzdigne in še nekoliko časa boš živel v svojem elementu."

Sokol se strese in se priplazi na rob stene in zdriči, stokačji in plamečih oči po gladki steni.

Ali kakor kamen hitro pade v vodo, zlomi peruti in izgubi mnogo perja . . .

Valovi reke ga zajamejo, njegovo kri opraviš, ga odnese daleč v morje.

In žalostno bobneč, udarjajo valovi ob stene . . . mrtvega ptiča ni več videti v daljnem morju . . .

V soteski leži belouška in misli o ptičevi smrti, o njegovi želji po nebu.

Gleda v daljavo, katero večno poljubuje oči s srečnimi sanjami.

"In kaj je videl umirajoč sokol v tej pusti daljavi brez tal in mreže? Kaj jim je tam razumljivo? Tudi jaz bi lahko to zvedela, če bi le enkrat, le malo časa, letala po nebu."

Rečeno — storjeno. V krog zvita leti po zraku in se sveti, kakor ozek trak v solncu . . .

Kdor je za plazenje ustvarjen, ne more letati! . . . Ker je to pozabila, pade na skalo, a se ne rani, temveč se smejlja . . .

"To je slast nebesnih poetov! V padcu! . . . Čudni ptiči! Brez poznavanja zemlje, žalujejo na njej, žele k nebu in iščejo življenja v soparni pustoti. To je praznota. Tam je veliko luči, pa nobene hrane in nobenih tal za živo telo. Čemu ponos? Zakaj zasmehovanje? Samo za pokritje neumnosti njihovih želj in njihove nezmožnosti za delo življenja? Čudni ptiči! . . . — Jaz — sem videla nebo . . . Vzletela sem in ga premerila, poznam padec, pa se nisem razbila. Naj tisti, ki ne ljubijo zemlje, žive v zmoti . . . Poznam resnico. Njihovim besedam ne verjamem. Bitje zemlje — živim na zemlji.

Na skali se zvije v klobčič, ponosna na samo sebe.

Morje se zasveti v svetlem svitu in preteče udarjajo valovi na obrežje.

Iz njihovega rjojenja se sliši pesem ponosnega ptiča, pečine se stresajo pred udarci, nebo bobni s pretečim glasom:

Neumnosti junaka prepevamo slavo!

neumnosti junaka — modrosti življenja!

Predrzni sokol! V boju s sovražnikom izkraviš . . . Ali pride čas — in tvoje kaplje krvi bodo vzplamtele, kakor iskre v temi življenja in vžgale v veliko predrznih sreih željo po prostosti, po svobodi, po svetlobi!

Akoravno si mrtev! . . . Ali v pesmi močnih v duhu ostane živ primer, ponosen glasnik po svobodi, po svetlobi!

Neumnosti junaka prepevamo slavo! . . .

Opalno barvana daljava morja molči, melanholično šumljajo valčki po pesku in jaz molčim, opazujem Ragima, ki je nehal pripovedovati morju slavo sokola. Vedno več srebrnih madežev se prikazuje v mesečini na vodi . . . V našem kotliču začne vreti.

Val se vali proti obrežju, k Ragimovi glavi.

"Kam hočeš? . . . Stran!" zavpove Ragim in val se ponižno vrne v morje.

Ragimovo obnašanje, ki je oživljal valove, se mi ni zdelo niti najmanj smešno ali čudno.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januarja 1904.

Izkopirano št. februarja 1908 v delnici Kanosa.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisknik: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERŽEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden dolar. Vsi dopisi se naj blagovoljno pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljatve pa gl. blagajniku.

— Vse je izgledalo oživljeno, mehko, zaupno. Morje je bilo impozantno mirno in občutil si, kolika moč leži v sveži gori, katera se še ni ohladila od dneve vročine. Na temnomodrem nebu, v zlatih zvezdah, je nekaj veselega, duša očarana, razum v sladkem čakanju nekega razodetja.

Vse spava, spava čuječ, kakor bi vse hotelo v naslednjem trenutku zapeti v enoglasno harmonijo plemenito sladkih zvokov. In ti zvoki bi pripovedovali o skrivnostih sveta, jih raztolmačili razumu ter ga potem ugasnili, kakor luč, in dušo prenesli v modro neskončnost, kjer se glase v čadežni glasbi tresoče se zvezde . . .

LEGENDA O SOCIALISTIČNEM TERORIZMU.

Krščanski socialno časopisje pripoveduje, da je socialno demokratični terorizem napravil Pavla Kunschaka za morileca. To je gola laž, s katero nočejo brezstidno zločinstvo omiliti. "Arbeiter Zeitung" navaja natančno, po nje govni delavski knjižnici, kje in kako dolgo je bil Kunschak v delu. Kunschak ni ostal v nobeni službi dolgo in je po konfliktu z organiziranimi delavci pri Siemens-Schukertu prav tako pogosto menjaval službe kakor prej.

Iz Kunschakove delavske knjižnice, ki je sedaj na policiji, je razvidno naslednje:

Od leta 1887. do 1890. je bil pri tvrdki Uebelherr v Hernalsu. Leta 1890. je bil zaporedoma pri treh tvrdkah. Od leta 1892. je bil nekaj časa v Saleburgu. Potem je bil eno leto brez dela. Od leta 1894. do 1903. ni bil na Avstrijskem in ne pove delavska knjižnica ničesar o njegovem bivališču, najbrže je bil v Ameriki in Nemčiji.

Leta 1903. se je vrnil na Avstrijsko in vstopil 19. maja v delo pri tvrdki Petravic in Comp. v Hernalsu. Pri tej tvrdki je ostal do 18. marca 1905. Nato je bil od 15. aprila do 3. junija 1905. pri tvrdki Friedmann. V Siemens-Schukertovo tovarno je prišel 21. junija 1905, kjer mu je zaupnik delavstva povedal, da so v tovarni vsi delavci organizirani in ga prosil, da naj tudi on vstopi v organizacijo, od katere ima le korist. Kunschak ni hotel vstopiti v organizacijo in je prišel v tovarno je z namenom, da bi kalil organizacijsko delo in izzival socialiste. Nato sta šla dva zaupni delavstva k delovodji in mu dejala, naj odpusti Kunschaka ali ga zapuste delo vsi drugi delavci. Delovodja je odsvolil Kunschaka, ki je hitro teklen na sodnijo in tužil delavska zaupnika zaradi izsiljevanja. Sodruga Saunwald in Fass sta bila 30. novembra 1905 obsojena na 14 dnevov zapor.

Po tem slavnem činu je vstopil Kunschak v tovarno za avtomobile Graef in Stift. Vstopil je 23. julija 1905. 20. novembra je bila obravnava vrtoti sodrugoma Saunwaldu in Fassu. Ko so Kunschakovi sodelavci brali drugi dan v časopisu, da sta Saunwald in Fass obsojena, so izjavili, da ne delajo nič več s človekom, ki je spravil dva delavska zaupnika v ječo. Bili so odločeni, da zapuste delo, ako tvrdka ne odpusti Kunschaka. 21. novembra je odpovedala tvrdka Kunschaku.

Ko je izstopil Kunschak iz tovarne je dobil takoj zopet delo in ga je odslej organizirano delavstvo puščalo pri miru. Še leta 1905. je dobil delo pri tvrdki Schott in Schütteldorfer, kjer je ostal do leta 1907. V tem letu je delal še pri tvrdki Grün. 2. novembra je zopet menjal službo in pričel delati pri tvrdki Roth, kjer je ostal skoraj tri leta, do 2. avgusta 1910. Od 5. oktobra 1910 do 18. januarja 1911 je bil zopet pri tvrdki Friedmann. Od tu je šel v tovarno za avtomobile, kjer je ostal do junija 1911.

Od tega časa je bil brez dela, a ne zato, ker so ga "zasledovali", socialni demokratje, ampak zato, ker ni sploh več iskal dela. Pri zaslišanju je odgovoril Kunschak na vprašanje vladnega svetnika Stuckarta, zakaj da ni več delal od junija 1911, sledeče:

"Od junija 1911 nisem imel nobenega dela več. Tudi iskal nisem več dela od tega časa dalje.

S to izjavo Kunschakove je dokazano, da je "zasledovanje" in preganjanje" od strani socialnih demokratjev izgovor za njegovo mržnjo do dela.

"Arbeiter Zeitung" poroča, da je poizvedovala pri vseh tvrdkah, pri katerih je bil Kunschak od tedaj, ko je moral izstopiti pri tvrdki Graef in Stift na željo organiziranih delavcev, o vzrokih njegovega izstopa. Vse tvrdke so izjavile, da je bil odpuščen na lastno prošnjo, pri eni pa zato, ker je bilo premlado.

Zavratnega morileca pa vzlic temu še zagovarjajo krščansko socialni listi — kot mučenika "socialno demokratičnega terorizma."

Listnica uredništva.

Sodr. F. O., Detroit, Mich. — Pošljite nam kakšen stvaren dopis, katerega pa pišite vedno le na enej strani papirja. Ako bi mi dotično stvar, katero ste nam poslali, uredili za list, bi morali tako razcefrati, da bi Vi sploh ne znali, koga ste pisali. Imate dobro misel, ampak za članke pisati ste pa še premladi. Zato pa ni treba obupati. Čitajte pridno znanstvene revije, in po preteku enega leta se bomo tudi iz članik dobro razumeli.

A. Š., Aurora, Minn.—Oprostite, ker nismo priobčili vašega dopisa v celoti. Dopis je prišel za to številko jako pozno, zato smo v naglici naredili, kolikor se je moglo narediti. Jako nas bode veselilo, ako bomo po volitvah dobili od Vas poročilo, da ste pridri iz soc. tirketom.

Iz današnje številke zaključimo vsako polemiko, kar se tiče S. Z. Dokler se ne uredi mečkarije in napadi gotovih oseb, ne priborimo nobenega dopisa več, in potem naj že bode za ali pa proti.

S. N. P. J. se drži zaključna redne konvencije v Milwaukee, Wis. V slučaju, da pridejo na "Proletarca" kakšni denarni zneski za S. Z., bomo svoto izročili Jednotinemu odboru, kjer bode varno naložen, dokler se stvar ne uredi.

Delavci, ki živite v taki družbi, da morate kapitalistom prodati svoje delovno moč, ako sploh hočete živeti, revoltirajte na drug način. Obdržite zase vaše možgane!

Iz domovine.

Kranjski šolski škandal.

Kranjsko ljudsko šolstvo je klasična priča nerodovitosti meščanskih strank na polju šolske politike. Vse narodno delo jim je pušta demagogija: dočim kokodakajo in kokodakajo, še s slovensko šolo na narodni meji ohranijo nekaj stotin slovenskih otrok slovenstvu — kar je samo na sebi koristno, ampak s širšega narodnega vidika in po svojem učinku ne tako znamenito delo, kakor ga narodnjaki po poklicu popisujejo! — pa se ne zmenijo tisoče za in tisoče otrok v osrčju slovenstva, v deželi, kjer imajo vso oblast in brez očitkov vesti prepričajo mlada pokolenja duševnemu zanemarjenju. Sad liberalne in klerikalne šolske politike v poslednjih tridesetih letih je, da je na Kranjskem še danes tipična in normalna šola — enorazrednica. Enorazrednica je takorekoč kranjska specialiteta in v naprednih deželah, kjer ne odločujejo o usodi ljudskega šolstva klerikali in kjer ne odločujejo "naprednjaki" kranjskega kova, je enorazrednica le še pozabljena stvar. Kar je drugod po svetu redka izjema, to je pri nas navada! Od 321 kranjskih ljudskih šol je enorazrednih 188, dvorazrednih 110, trirazrednih 45, štiritirazrednih 41, petirazrednih 23, šestirazrednih 10, sedemrazrednih 1 in osemrazrednih 3. Ali v odstotki povedano: Na Kranjskem je 44,6% vseh obstoječih ljudskih šol, t. j. skoro polovica enorazrednih in niti vsaka peta šola v deželi ne šteje po več kot tri razrede. Saj je enorazredna šola jako idilična in razmerje učitelja do šolske mladine intimno, kar morda celo v vzgojnem pogledu dobro vpliva — ampak v učnem pogledu je enorazrednica šolska iluzija, in znanje, ki ga daje, je komaj imena vredno. Na podlagi uradnih podatkov bi bilo na Kranjskem treba do 600 novih razredov, da bi bila odpravljena grozna prenapolnjenost šolskih prostorov, ki onemogočuje učni uspeh in ki je velika zdravstvena nevarnost za učitelje in za mladino. 1000 novih razredov bi bilo treba, da se na Kranjskem odpravi prokleti sistem enorazrednic, podvojiti bi bilo treba sedanje učno osebje, da bi ljudska šola ustrezala svojemu namenu in dajala slovenskemu ljudstvu elementarno izobrazbo. Namesto da bi stranka, ki je v deželi na krmilu, s pošteno regulacijo učiteljskih plač in s pošteno personalno politiko skušala privabiti čim več nadarjenih in sposobnih moči v učiteljski poklic, jih s svojim sovražnim terorizmom in korupejsko maščevalnostjo odbija. Uradno poročilo deželnega šolskega sveta razodeva, da je 165 definitivno sistemiziranih mest na kranjskih ljudskih šolah nezasedenih, deloma vsled pomankanja učnih prostorov. — Resnično, kjerkoli odpreš uradno poročilo o stanju ljudskega šolstva, vsaka stran, vsaka vrsta je najostrejša obtožnica obeh meščanskih strank, ki nista znali ali pa ne hoteli organizirati ljudstvu dobre šole.

Ali naj vejravamo tem ljudem, da jim je res za ljudsko izobrazbo, ko ne stori nič za ljudsko šolo tam, kjer je naroden naseljen kompaktno in imajo vlado. Za mizerne šolske razmere na Kranjskem ni nihče drugi odgovoren kot obe buržvazni stranki: klerikalna in liberalna.

— Račun iz hotela pri "Cerkvenemu knezu" Kranjski deželni odbor je dva velika gospoda spravil v veliko zadrego. Povest o tistem računu iz hotela pri "Cerkvenemu knezu", ki je krožila dolgo časa med ljudstvom, preden je prišla v javnost, je vendar resnična. To se pravi, za nas je resnična s pridržkom, če je resnično, da se je edenovomeških davkoplačevalcev ojunail in je slavni deželni odbor vprašal, če morda v Ljubljani kaj vedo o tem računu in če je župan dolenjske metropole opravičen brez odobrovanja dovoljenja proštu izplačevati pojedine v njegovem hotelu zraven kaptelske cerkve. Ljudstvo je govorilo, da so tudi v Ljubljani slišali o tem računu, pa da so gospodje pri deželni odboru novomeškemu gospodu županu povedali, da je on

sicer kot hud "naprednjak" lahko oseben prijatelj mil. prošta, vendar to oseben prijateljstvo ne sme tako daleč iti, da bi prošt prirejal gostije na račun mestne blagajne. Stvar je resnega premisleka vredna. Kdo bo zdaj mestni blagajni povrnili proštu za gostijo izplačanih menda celih 500 K? Mil. prošt se strogo drži krščanskega nauka: Dajte cesarju kar je cesarjevo, bgu pa kar je božjega. Ali tistih 500 K, ki mu jih je župan dal za gostijo pri slavnosti otvoritve nove gimnazije, niso ne cesarjeve, ne božje. Na občinske blagajne pa Kristus tudi ni mislil, kakor tudi ni mislil, da se bodo njegovi apostoli današnje dobe sploh z denarjem in gostijami več pečali kakor z njegovimi zapovedmi. Sploh pa prošt ni tako neumen, da bi nekaj dal nazaj, kar je enkrat na tako lep način dobil, kakor je dobil svojo zadnjo gostijo dobro plačano. Torej bo g. Rozman posegel v žep? Morda je občinski odbor, ki je predlagal in sklenil povišanje županove plače, če že takrat imel tudi ta račun v mislih? Težko! Preje bi bilo verjeti, da bo tisti predlagatelj ob prvi priliki vnovič povzdignil svoj glas in predlagal še 500 K remuneracije za izredni trud, ki ga je g. župan gotovo imel, ko je preko toliko modrih in za občinsko blagajno toliko skrbnih glav častitih mestni očetov kar na svojo roko poravnal ta blagoslovljeni račun iz kaptelja. Na ta način bi se ta nepridiprav račun še najbolje spravil s sveta. Pa še nekaj čudnega je pri tem računu: da je klerikalni deželni odbor to pot tako nepristransko pokazal svoje srce do obeh gospodov v Novem mestu. Je že res, da je novomeški prošt zelo liberalen mož, posebno kadar zapoje libero ob pogrebu, ki kaj nese. Ali kdor ni s kurjo slepoto udarjen na oba zdrava očesa, mora vendar videti, da je ves ta proštov liberalizem navsezadnje le eno tistih izbornih klerikalnih lihanic, na katere se da vloviti največ, pa tudi največjih liberalnih kalinov. Langsam, aber sicher! kaj mislite, da bi klerikalni sicer novomeškega prošta pustili liberaliti po novomeški liberalni trdnjavi, če bi ne bili sigurni, da se bodo imeli proštu zahvaliti, če tudi ta trdnjava v doglednem času pade klerikalnim politikam v roke.

Novomeško slavnostno žetnje pa dokazuje, da so politiki obeh strank skozinsko korumpirani. Amerika slovi kot dežela "grafa". Vendar bi se pa noben župan ne upal na svojo pest prerediti slavnostno žetnje v družbi politikujočih duhovnikov pri otvoritvi kakšne šole. Kaj takega je mogoče le še v Rusiji, kjer se tudi razpisno zapravlja javen denar, ne da bi se vračalo ljudske zastopnike, če so s tako razpisnostjo zadovoljni.

Razno.

— Malenkost! Samo 800 milijonov kron je stala avstrijske narode povsem nepotrebna mobilizacija. Te stroške sedaj zahteva vojni minister, in naravno je, da jih bo ljudstvo moralo plačati. Saj denarja je dovolj, kajpak, ljudstvo živi v izobilju in si take špase lahko privoščiti! Pa gospod vojni minister bi še rad več, veliko več. Svoznal je, da je avstrijska armada že zopet potrebna "reorganizacije" in zato hoče tudi še v to svrhu par sto milijonov kron. In doglavar slovenskih klerikalcev dr. Šušteršič bo zopet dejal: "Vse to, ljuba vlada, ti dam z odprtimi rokami in še več, če hočeš". Slovensko ljudstvo pa strada, trpi in beži v Ameriko, da plačuje dolge svoje zadolženih posestev in odrajuje davke državi, ki jih meče v žrelo nenasičenemu molohu militarizmu.

— Nezgodno zavarovanje rudarjev in vlada. V enem samem premogovnem rovu, v Eleonori nem rovu v dolnovskih premogovnikih na severnem Češkem so se v enem tednu zgodile sledeče nesreče: 23. januarja je zašel rudar med dva "hunta" in se nevarno poškodoval. Naslednji dan so morali delavci na prostor, kjer je bil stroj že prej predrt in je padalo skozi žareče oglje; ko so

dospeli na nevarni prostor, jih je silna eksplozija vrgla po tleh. Štirje rudarji so umrli valed požara. Tri dni nato je padel v tem rovu rudarju na glavo težak kos premoga in ga nevarno ranil. Tisti dan si je en delavec zlomil noge in so ga prepeljali v bolnico. Torej v enem samem tednu štiri mrtiči in trije ranjenici! A še vedno nimajo rudarji nezgodnega zavarovanja! Pohabljeni in njih vdove so navezani na tisto piškavo beračijo, ki jim jo dajejo bankrotne bratovske skladišče! Vlada pa trdovratno štrajka in ne vložil predloge o rudarskem nezgodnem zavarovanju, ki jo je že davno obljubil!

Vlada je ponižna dekla kapitalistov, kot v vseh kapitalističnih državah širom sveta. Tako bo tudi ostalo, dokler delavci ne bodo strmoglavili kapitalizma in ga nadomestili s socializmom.

— Strokovne bilance. Glasilo avstrijske strokovne komisije — strokovna komisija je v Avstriji, kar sta A. F. L. in I. W. W. za Ameriko — prinaša letno poročilo o razvoju centralnih zvez. Splošno strokovno in pravovarstveno društvo železničarjev je vsled ustanovitve češko-separativne organizacije izgubilo v minulem letu 3500 članov. Organizacija tobačnih delavk je lani izgubila 300 članov. Te izgube so seveda neznatne in železničarska organizacija s svojimi 55.000 člani zavzema v strokovni organizaciji še vedno eno prvih mest. V finančnem pogledu se je organizacija v minulem letu celo okrepla. — Zveza tiskarjev je pomnožila število svojih članov za 500 in jih šteje sedaj nad 16.000. 97 odstotkov vseh tiskarjev v Avstriji je organiziranih. Imetje posameznih društev je naraslo na 2.600.000 kron. — Tudi organizacija tiskarskih pomožnih delavcev se je v minulem letu okrepila: število članov je naraslo na 5800. — Tudi knjigovodje so vzlic povišanju prispevkov pridobili nekaj novih moških članov, dočim je število članic nekoliko opesalo. Prvič so bile v nekaterih večjih mestih obnovljene tarifne pogodbe brez boja. — Tudi organizacija litografov in državno društvo časniških uradnikov sta dosegla pri obnovitvi tarifnih pogodb važne uspehe brez boja. — Zidarska zveza je pomnožila število svojih članov od 28.400 na dobrih 30.000. Še mnogo lepše pa je napredovala finančna moč zidarske organizacije. Blagajniško stanje na koncu leta je bilo za 52 odstotkov boljše nego leto poprej. Zveza je v minulem letu zlasti na jugu dosegla nekaj sijajnih uspehov v mednjih gibanjih. — Lepo se je razvijala zveza tesarjev, ki je narasla od 7482 na 8113 članov. S posebnimi prispevki, ki jih je plačevalo 79 odstotkov vseh članov, se je močno ojačil bojni sklad tesarjev. — Organizaciji opekarjev in krovcev napredujejo počasi, ampak stanovito. — Ugodno je tudi stanje ostalih organizacij: trgovskih nastavljenec, zavarovalnih uradnikov, trgovskih in transportnih delavcev.

Znano društvo ruskih zdravnikov "Pirogov" pošilja oklice za nujno podporo desetim okrajem, v katerih silno razsaja "golodovka". Po cenitvah oblasti je ostalo v teh okrajih vsled lakote več kakor dva milijona hektarjev zemlje neobdelane. Draginja bo torej še naraščala.

— K onim maloštevilnim strokam na Španskem, ki so si že priborile osemurni delavnik, pripadajo tudi slikarji v Madridu. Njihova organizacija obstoja od l. 1899. in že leta 1902 so dosegli osemurni delovnik brez stavke. Zvišanje mezd so dosegli l. 1905 tudi brez stavke in l. 1911 so si priborili zopet boljše mezde po štiritedenski stavki. Kmalu nato pa je bilo izprtih 800 organiziranih slikarjev. Začel se je boj, v katerem so podlegli delavci. Ali njihova organizacija je obstala in krasno napreduje.

— V začetku januarja je bil v Kapstadtu v južni Afriki prvi kongres južnoafriške delavske stranke. Najvažnejša točka dnevnega reda je bila stališče organi-

ziranege delavstva nasproti mešanim zakonom. Kongres je sklenil, da bodo strokovne organizacije sprejemale tudi zamorec in delavce iz Azije ter jim pomagale v boju za boljše delovne razmere, ako se zavežejo, da bodo delovali za zahtevo delavske stranke, da se prepreči pomešanje belega in črnega plemena in ostro kaznuje priležništvo med belimi in črnci. Južnoafriške strokovne zveze štejejo 15.000 članov.

— V Budimpešti na Ogrskem se je vršilo glavno zborovanje ogrske zveze lesnih delavcev. Na zborovanju so zastopali delegatje 13.875 članov. Leta 1910. je štela zveza 11.037 članov. Pri zvezi je 11.147 mizarjev, 175 strugarjev, 639 sodarjev, 745 tapetnikov, 199 krtačarjev, 396 kolarjev, 52 kolarjev itd. Zvezno premoženje je naraslo od 68.000 K na 106.000 K. Zveza plačuje potovalne, stavkovne in brezposelne podpore. Predlog za plačevanje bolniških podpor je bil odklonjen. — V Budimpešti je bila velika stavka natakarkarjev. Po stavki so gostilničarji ustanovili lastno posredovalnico za delo in tudi od žolte "Ženevske zveze", čeprav posilja ta same stavkokaze, ne sprejmejo več uslužbencev. Ta zveza je ustanovila sedaj v Budimpešti lastno posredovalnico, da konkurira z ono gostilničarjev. V Budimpešti je sedaj 26 posredovalnic za gostilniške uslužbence in še 24 takozvanih "agentov za natakarkarje." — Ministrski predsednik je odredil, da dobi vsakdo, ne le poljejski uradniki, kdor pravčasno naznani izselitev mladeničev, ki še niso zadostili vojaški službi, po 8 K za osebo.

Tako vzgajajo bečarski vladni mogotci vošune.

— V Švici ustanovljajo podjetniki in liberalna vlada z veliko vnmemo po vsej deželi skebske organizacije. — Zvezni zbor je sklenil ustanovitev urada za socialno zavarovanje, ki naj pripravi vse potrebno z državno zavarovanje zoper nezgode in za invalide. — Vlada pripravlja zakonski načrt za ustanovitev poštinih hranilnic. Najnižja vloga bo 1 frank, vendar bo pa sprejemala hranilnice tudi manjše prihranke, če kupi vlagatelj pismene znamke in jih prilepi na hranilne karte. Pismonosti po deželi bodo tudi sprejemali vloge za počtno hranilnico.

— Mednarodna zveza transportnih delavcev je ena najmočnejših organizacij strokovne internacionale. Pripadajo ji organizacije železničarjev, pomorščakov in transportnih delavcev glavnih držav. Po poslednjem poročilu mednarodnega tajnika, sodruga Joehade, obsega 51 organizacij z 824.916 člani. Četrtno članov tvori nemška zveza transportnih delavcev, ki je koncem leta 1911. štela 203.244 članov. Anglija je zastopana po konfederaciji transportnih delavcev z 184.516 člani in po železničarski organizaciji s 116.516 člani. Od avstrijskih strokovnih organizacij pripadajo zvezi železničarji in transportni delavci s 64.000 člani. Vsaka mednarodni zvezi pripadajoča organizacija mora plačevati v skupno blagajno po 6 pfenigov letnega prispevka za vsakega člana. Glavne naloge mednarodne zveze so: finančna pomoč organizacijam, ki so zapletene v posebno hude in važne mednarodne boje; pomoč organizacijam pri zbiranju socialno političnega gradiva iz tujih dežel, ki ga potrebujejo v svojem boju za izpolnitev socialnega zakonodajstva.

— Socialistično časopisje v Nemčiji. Sodrugi v Nemčiji imajo 89 socialističnih dnevnikov, naročnikov imajo ti listi poldrugi milijon. Žitatelj pa okoli štirih milijonov. Leta 1890. je bilo le 19 socialističnih dnevnikov, l. 1903. že 54. l. 1905. je naraslo število dnevnikov na 65. l. 1910. na 74. a 1912 na 89. V pretečenem letu je naraslo število naročnikov vseh socialističnih dnevnikov za 170.000. "Vorwärts", centralni organ nemških sodrugov, se tiska vsak dan v 200.000 iztiskih. Po največjemu obračunu je izplačal Vorwärts centralni strankini blagajni prebitek 370.000 K. "Gleich-

USTA
grlo, zobe nos in druge dele života vzdržuje čiste vsakdanja raba

Severovega Antisepsola
(Severa's Antiseptol)
Rabite ga kot izmivalo, grgljalo ali vbrizgalo. Knjižica, ki je ovita okoli vsake steklenice opiše vse. Cena 25 centov.

ČREVA
lahko vzdržujete v redu ter s tem preprečite ali odstranite mnogo belezni, ako uživate

Severove Jetrne kroglice
(Severa's Liver Pills)
Cena 25 centov.

OBISTI
lahko vzdržujete zdrave in jetra v redu ter stem odpravite bolečine v hrbtu in omedle vico, ako rabite

Severovo Zdravilo za Obisti in Jetra
(Severa's Kidney and Liver Remedy)
Cena 50 centov in \$1.00.

Kupite Severova Zdravila od vašega lekarnarja. Ako jih nima, naročite jih od:

W. F. SEVERA CO. CEDAR RAPIDS IOWA

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.
NIZKE CENE.

Velike ugodnosti: električna luč, izvrstna kuhinja, vino zastoj, kabine tretjiga razreda na parniku

Kaiser Franz Jozef I. in Marthia Washington

Na krovu se govoriho vsi Avstro-ogerski jeziki.

Družbeno ladjevje parnikov na dva vikajca:

Kaiser Franz Jozef I., Marthia, Washington, Laura, Alice, Argentine, Oceanic; NOVI PARNIKI V DELU.

Za vse informacije se obrnite na glavne zastopnike

PHELPS BROS. & CO.
Gen'l Ag'ts, 2 Washington St., New York.

ali pa na druge uradne zastopnike v Združenih državah in Canadi.

SLOVENSKI SALOON
LOUIS BEWETZ,
198 1st Ave., Milwaukee, Wis.

Izborna pijača, izvrstna postrežba.

Vsako uljudno sprejet.

Papež ali Kristus
v angleškem jeziku.

Posiljamo duhovnike in katoličane, da zanikajo fakte, ki so v tej knjigi, v kateri dokažemo, da je rimsko-katoliška cerkev nekršćanska. — Vsaka stran posebej odpira oči. 224 strani. Cena 25c s poštnino, 5 za \$1. Vsak, moški ali ženska, zainteresiran v ameriških institucijah in v svobodi, bi moral naročiti več komadov te knjige in jo razširiti med prijatelji in znanci.

AMERICAN LIBERTY PUB. CO.,
Dept. 149. Box 814. Chicago, Ill.

POZOR! SLOVENCII! POZOR!
SALOON
s modernim kegljiščem

Svabe pivo v sodčkih in buteljškah in druge raznovrstne pijače ter unizaj modka. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in taberna.

Vsem Slovincem in drugim Slovincem se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,
1625 So. Centre Ave. Chicago

JOS. A. FISHER
Buffet

Ima na razpolago vsakevrstne pivo, vino, smedke, i. t. d.

Izvrstni prostor za okrepčilo.

3700 W. 26th St., Chicago, Ill.
Tel. Lawndale 1741

heit", glasilo organiziranega žentstva, ima 110.000 naročnic. Glasilo socialistične mladine se tiska v 80.000 iztiskih in znanstvena revija tednik "Neue Zeit" ima 10.000 naročnikov.

Nikar ne pripovedujte v duševni temi človeku, čegar želodec je prazen. Mogoče vas poslušaj, toda ne čuje nič. Zagotovite mu najprej kruh — pomagajte, da se spremene gospodarske razmere, potem šele bo dostopen za duševni boj.

M. JOVANOVIČ
84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.
PRODAJA ŠIFKARTE.

Pošilja denar po pošti in brzojavno. Izdeluje: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, potrjene po notarju in ces. in kr. konzulatu.

EDINA HRVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

Obuvala

za meške: od \$1.50 do \$4.00
za ženske: od \$1.00 do \$3.50
za stroke: od 50c do \$2.50

Mi vas hočemo vselej zadovoljiti

AHRENS & VAHL
355 Grove St. Milwaukee, Wis.

NAJBOLJŠE OBLEKE
izdeluje pe meri sodrug
J. KRAINC,
317 Florida St., Milwaukee, Wis.

Ter popravlja, čisti pegla in barva stare.

Najboljše delo in najnižje cene.

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
709 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
NA 400 GRAND AVE., KENOSHA, WIS
Telefon 1199.

Vse oči obrnjene na Milwaukee. Ako se zanimate za napredek človeštva pazite na Milwaukee, kjer socialisti kontrolirajo mesto in county in vršijo veliko delo. To pa najlažje storite, ako se naročite na "Milwaukee Leader", nov. soc. dnevnik. Leader je izvrsten in metropolitanski časopis, ki prinaša vse novice, največ pozornosti pa posveča delavskim interesom.

Naročnina za celo leto znaša \$3.00, 25c na mesec. — Naslov: The Milwaukee Leader, Milwaukee, Wis.

TUJCEM priporočam svoje dobro urejeno prenočišče in restavracijo, domačinom pa svoj saloon, vsem skupaj pa vse.

IG. KUŠLJAN
229 — 1st Ave. MILWAUKEE, WIS.

Sodrug **LOUIS BERGANT**
257 — 1st Avenue
priporoča Slovincem in Hrvatom svoj dobro založeni SALOON.

Važno uprašanje!
DO mi opravi
najbolje in najceneje!

Konzularne, starokrajске, sodnijske in vojaške zadeve

Javni notar Kaker
220 1/2 Grove st Milwaukee, Wis.

Kaj piše Jaka Štrigelj.

Clevelont, zadnji krajec 1913.

Halo komarajte! — Vem, da vas že mika izvedeti, kaj vse sta povedala Tone in Pirka, s korta, če je blo kaj z revolucijo itd. Zadržim sem povedal, da Pirka in Tone Grdovina nista dobila inženjska protu konzum ferajnu.

Pa poslušajte kako je nadaljevala Pirka. Govorila je vsa razburjena tako-le:

Za nas, ki hočemo malo bolje živeti kakor navadni delavci s tovarne, ni danes nobene pravice več. Vse je že socialistično! — Le premislita in strmita, kaj nama je rekel sodnik, ko sva mu razložila, da hočeva inženjsken protu konzum ferajnu. Rekel je: "Ja, ali bi vidva rada po sili odiralta ljudi, če se vama ne puste z lepa?" — Rekla sva, da je najin biznis v nevarnosti. Povedala sva tudi, da nisva na kmetih gor zraštla, da sva gosposko zrejena in da za naju ni ne kramp ne lopata.

To bi videli sodeca, kako se je zadržal. Sploh nama je bral take levite, da še nikdar takih. Izgledalo je tako, kakor da stojiva pred sodnikom pariških komunovcev. — Da pokaževa najno veljavnost kot clevelandska biznismana, sva ga začela jemati v roke s postavami, ki nama jih je razložil lojer. Ampak pomagalo ni nič, še poslabšalo se je; kajti naenkrat je mignil svojemu bailifu, kateri naju je prijel za vrat in pahnil skozi vrata na mostovž.

To pa se ni bilo vse. — Ker sva pogorela pri tem prvem načrtu, sva se podala z lojerjem v drug oddelek, kjer se pečajo a korporacijami društev, jednot in drugimi biznisi.

Predložila sva kortu najine akte, rekoč: midva bi rada spravila vse Slovence v Clevelantu in oha-ji pod en klobuk; to pa zato, da se maščujemo, ker smo prepadli na vsi črti in Milwaukee, kjer so nekateri delegatje pripravili lepe plače, a so tudi te šle raketom živizat.

Načrt za novo korporacijo ali Ohajski slovenski trust, naj bi se glasilo tako-le: "clevelandska-ohajska -amerikansko -slovenska zveza ali trust", ki naj bi spravil ves slovenski živelj v Ohaji pod eno jednoto; dalje bi ta trust gojil tudi kokoši, prašiče, race in gosi, kobile in mule. Pečal bi se tudi s prekajenimi klobasami, šunkami in kranjskimi harmonikami. — Če se to doseže, potem bomo sigurni, da bomo imeli Slovenci pristno slovenske ohajske pridelke in pristno slovensko-ohajsko jednoto.

Ker bi se vse izdelovale samo v Ohaji, je umljivo, da bi čez čas preskrbeli kup suhih klobas kot Šmarna gora. Pa tudi z jajci in drugimi pridelki bi šli v luft. Samo malo premislite, koliko doma-čih mul, magarecev, konj, prašičev, kobil in druge golazni bi imeh. Vsega bi bilo v izobilju! Sakra! — In kar je glavno: — ker bi bilo vsega v izobilju in ljudje v Ohaji ne bi bili vstanu pospraviti vse pridelke, bi se Šmarna gora prekanjenih klobas in šunke podirala in lezla čez mejo v druge države; naše pristne slovenske kokoši bi spodrivale kokoši drugih držav; jajca — jajce drugih držav; magarci — magarce drugih držav in naša jednota jednote drugih držav in tako dalje. . . Jeseri. Naša cajtenga že danes konkurira vsem drugim.

Na ta način bi v par letih naš trust izpodrinil v vsakem oziru vse druge reči, v drugih državah. Jesrr! Vse to bi se lahko doseglo, da nisva dobila spet po krtimeh. Oj, smola! — Ko sva vse to po vrsti razložila sodniku, naju je pogledal nekako sumljivo od nog do glave pa dejal, da naju pošlje v

blaznico. Rekel je nama tako-le: "Človeka, ali sta prišla norce brit v moj kort? Ali morda mislita, da sta odkrila deželo eulukafrov? — Kar naglo se poberita od tod, drugače vama pomaga moj berič." — Mene je polila mrzla zona in sem mislil, da se potapljam. — Na, vse je preč! Socialisti so triumfirali na celi črti. . . Ti hudčiči. . ."

Vojak sv. Alojzija je poslušal z odprtimi ustni in ko je Pirka končal, je namrdnil ustnice, pljunil v pljuvačko in odšel skozi vrata, ne da bi se bil poslovil.

Nato stopim iz za mize in se predstavim: "Dober dan! — Moje ime je Jaka Štrigelj, kralj tajzov." — "Hudiča! še tebe je bilo treba, zdaj je pa blamaža popolna." — je spregovoril Tone Grdovina.

"Smolo imate s socialisti, smolo. — Jesrr, socialisti se ne dajo kar tako-le. Vganjali so jih že drugačne glavee kakor so vajine, pa jih je po orengi fratalo. — Svetoval bi vama, da bo najbolje, če se podasta s celo ročlino na tajze, bom imel vsaj kompanijo. Če ne bosta šla prostovoljno, vama zna že kdo pomagati s krepko breo. . . Jesrrr. — Well, pa gubdaj."

Pri zadnjih besedah sem pa že tudi smuknil skozi vrata na St. Cler Street; moja nada, da bom prisustvoval revoluciji, se je razblinila. Iz St. Cler streeta sem jo zavil k mojemu prijatelju v Ribico. Prijatelj mi je pa nasproti prinesel sledeči telegram:

New York, 18. februarja 1913. Jaka Štrigelj, kralj tajzov, non-rezident, Clevelont, Ohaja:

"Važne novice: Glas nerodnosti zgubil u fajtu s S. N. P. J. 2000 subskribarjev. — Tisti, ki je klicel na korajžo, fajran. — Oglasi se, da obdelas gradivo. . ."

Tvoj stari prijatelj. . . Sklenil sem, da se podam takoj tje. Zato sem se poslovil od Clevelonta in njegovih prebivalcev. — Se že kaj oglasim. — Adijo!

Vaš Jaka Štrigelj.

Dopisi.

Jenny Lind, Ark.

Kolikor bolj se bližajo dnevi demokratske administracije, tolikor bolj se pri nas krči delo in za služek. Sistematično lezemo v brezposelnost in bati se je še hujšega. Toliko v blagohotno pojasnilo vsem tistim, kateri bi mogoče hoteli priti tukaj, da ne bodo zastoj metalni denarja železnikom družbam.

Tukajšnji Slovenci se zelo zanimajo za izobrazbo, socializem in druge pota, katere peljejo iz kapitalistične sužnosti. Že to je vesel pojav, da pred dobrim letom so bili tukaj samo 3 naročniki "Proletarca", danes jih je pa v Jenny Lind in okolici nad 40. Z vztrajno agitacijo moramo to število še izdatno povišati.

Tudi soc. klub ima lepo število članov. Edino, kar je za obžalovati, je to, da se nekateri člani tako malo brigajo za zborovanja.

Obenem poročam, da nas je obvestil gl. urad J. S. Z., da nam v kratkem pošljejo govornika. Kdaj se bode vršil shod, bode objavljeno pozneje in takrat vsi na dan. Govornik bode vam v poljudnej besedi razložil, kje so vzroki, da delavci ne posedujejo družega kapitala, katere izmoghavajo kapitalisti. Naobratno pa, zakaj ima kapitalizem neomejeno moč nad življenjem delavstva.

V prigibu vam pošiljam po "money order" \$10.20. za S. Z. želeč, da bi naš mali dar obrodil obilo dobrega sadu. Tebi "Proletarec" pa želim, da bi se kmalu povečal na dnevnik!

S socialističnim pozdravom. Frank Gorenc.

Fitz Henry, Pa.

Sporočiti imam žalostno vest o smrti prijatelja in rojaka Antona Ravnikarja. Pokojni Anton je šel dne 20. februarja vesel in zdrav na delo, da preskrbi kruha sebi, ženi in otrokom. Okolu tri ure popoldne pa ga je doletela nesreča. Delal je v ripi "pillar". Ko sta s tovarišem pripravljala spustiti strop dol, se je nad njima odtrgal velik kamen, imenovan "rolla", kateri ga je trenutno pobil na tla z tako silo, da je nesrečnega zdrobil obraz in zadobil smrtno poškodbo. Prepeljan je bil s prvim vlakom v "Mercy Hospital"

Pittsburgh, Pa., kjer je dne 21. februarja ob 7. uri zvečer zatnil oči za vedno. Dne 24. feb. se je vršil pogreb. Pokopan je na pokopališču v West Newton, Pa. Pogreba so se udeležili večinoma vsi tukajšnji premogarji, društvo sv. Barbare, postaja 54. Greensburg, Pa.

Pokojni je bil član omenjenega društva. Star je bil 32. let in ožen jen. Ženo in tri otroke ima v stari domovini, tukaj pa enega brata, enega brata pa v državi Utah.

Dela se tukaj po 10 do 11 dni v dveh tednih. Delavcev tudi vedno primanjkuje. Vzrok je ta, ker je tukaj precej debeli kamen, (slate) in sicer od pol do tri čevlje in tudi več. Vode je tudi dovolj, kar zjutraj delavce zadržuje, da ne morejo takoj pričeti z delom. Frank Indof.

Mount Olive, Ill. — Glas iz Pennsylvanije me sili, da izrazim svoje mišljenje kar se tiče Slov. Zavetišča. — Kot preprosti premogar si ne upam kritizirati bolj večjemu prijatelju, oziroma opazovalcu — kot se sam imenuje. — Kot organizirani delavci in v najboljšem slov. delavskem listu, pa se skrivam za plotom in od daleč mečeš pesek na dobrodelne podjetje. Ali je to častno? Naj vsak razsoden delavec sam sodi. Pregovor pravi: Kdor ne zida naj tudi ne podira. Nadalje piše: "Ker veliko potujem po naselbini Pa. (morda tudi kje drugod), imam priliko opazovati javno mnenje med rojaki. Kar se tiče javnega mnenja, moram priznati, da je isto proti S. Z." Vzroka pa ne ve pravega. Da se biješ po Tvoji lažnji butici, evo ti dokaz:

Ali ti ni znan kraj West Newton Collingsburg, Pa.? In ne več (ali nočeš vedeti) da so tamkajšna tri društva priredila na Silvestrov večer veselico v prid S. Z. Da je povoljno vspela, kaže vsota \$50.00, katero so poslali začasnemu odboru. Ali so to mačje solze ali Tvoje? Tu imamo lep zgled, kaj je sloga. Kaj je omenjeni opazovalec, ker slogo razdira, je pa lahko uginiti.

Radoveden sem tudi, kakš potovalec si v pravem pomenu besede? Po mojih mislih si: kokošar, kar je zelo podobno tvojemu opazovanju. Morebiti se bojiš, da bi centi za S. Z. oškodovali tvoj posel? Višek hudobnosti pa razliva na odbor S. Z. Dati mu hoče nezaupnico. Torej z dokazi na dan! Ali za tem grmom tihi nekaj — ne zaje — ampak lisjak pod varstvom osebnega sovraštva ali nekaj podobnega. Zakaj seješ preprič in nezaupnost med naš narod, ker vsega tega je že itak v izobilju med nami? Kritika je včasih dobra, podučljiva in tudi k napredku pomaga, ali kritika ne sme biti izvita iz trte in škodljiva napredku. Pri enakih kritikah naj bi bilo častnikarstvo bolj pozorno. Sám v eni točki z omenjenim dopisom se strinjam. Namreč organizirati se v socialistični stranki, to je vir do boljšega delavskega položaja in pred ko mogoče postati državaljan. Ali zadnje je marsikateremu s časom tukajšnega bivanja v nasprotju. (Op. uređ. Zakaj v nasprotju?) Ali bi med tem časom spali in roke v žepu držali in ne smeli dobrodelna dela podpirati?

H koncu svetujem potovalcu iz Pa., da naj pri svojem poslu ne zlorabi interesov S. Z., kateri mu najbrž niso izročeni v varstvo. Ostani zdrav in bođi mož na svojem mestu!

O napredku iz te naselbine ne morem nič kaj posebnega poročati, ker nas je le malo število. Delavske razmere so tudi le bolj srednje. Mislim pa vse eno, da smo zadnji čas dobro upitali naše trinoge, ker odhajajo z nemškimi Miheonom na otok Kapri osle gledat.

S proletarskim pozdravom! And. Maren.

Ameriški socialni živelj vpije po socialnih reformah in prena-redbah, da se razlega do neba — toda kapitalistični zakonokovači nimajo časa za socialne reforme in pametne prena-rebde. V Pennsylvaniji se ukvarjajo z rdečo zastavo, v Kansasu debatirajo o jabolčnih peškah, v Louisiani imajo na piki žensko tesno krilo (hobble skirt) in tako dalje. Živela kapitalistična zakonodajna pamet!

DENARNI TRUST

Spisal Karl F. M. Sandberg. — Prevel I. Molek

(Nadaljevanje.)

OBRESTITI.

Nekoč so se pogovarjali, kdo da je največji iznajditelj. Stevenson, Edison, brata Wright in še več drugih je bilo imenovanih. Končno nekdo reče s nasmehom: "Titi, ki je iznašel obresti, je bil gotovo velik prefriganec."

Vsaka že tako dobra iznajda se lahko zlorablja. Smodnik, stroj in denar so tri velike iznajdbe, če ne morda največje; toda te tri iznajdbe se vedno bolj ali manj zlorablajo in denar še najbolj. Smodnik je človeku na korist dokler z njim ruši skale in pobija nevarne zveri; kakor hitro ga pa človek uporabi za uboj sočloveka, tedaj je smodnik zlorabljen. Dokler nam stroj služi v proizvodnje porabnih predmetov, je stroj naša velika dobrota. Če pa delavci, ki operirajo stroj, delajo ravnotako teško in ravno toliko delavnih ur ter za ravnotako plačo kakor brez stroja, tedaj je stroj zlorabljen. In dokler z denarjem olajšujemo delo in trgovino in ga rabimo le kot sredstvo izmenjave, je vse dobro. Kakor hitro pa začne ta ali oni denar kupičiti, ga s tem takoj zlorablja, kajti denar je narejen zato, da služi kot sredstvo izmenjave in da cirkulira naprej; v drugo svrhu bi denar sploh ne smel služiti. Kdor zadržuje ali ovira denar v kroženju in s tem prisili padanje cen vsakdanjim potrebščinam, da potem zamore pokupiti blago ali karsibodi za polovično ceno (kakor so delali leta 1894 in ob času drugih polomov), tedaj to pomeni, da mora ljudstvo plačati gotovo kazen ali gotov davek od cirkulacije denarja. Na ta način je zloraba denarja toliko večja kadar pa človek končno proglašuje denar za svojo neomejeno last in ga dovoli sočloveku, da ga sme rabiti kot sredstvo izmenjave le pod pogojem, da ga vrne nazaj in da plača gotov davek zato, ker ga rabi, potem doseže zloraba denarja svoj vrhunec. In tisti človek, kateri je iznašel to zvijačo, namreč obresti, bil je v resnici največji iznajditelj za tiste, ki drže človeška bitja v sponah sužnosti. Kdor plačuje obresti, opravlja gotov čas brezplačno delo za upnika, dasiravno tega ne ve, ali se ne zaveda. In to je najlepše. Delaš zastoj, a ne več tega! Ako si s pomočjo smodnika in puške, torej z nasiljem zaslužiš delavce s pomočjo mašine, da delajo zate, moraš zopet imeti skrb, da delavci ne zaštrajkajo in ne delajo preveč "troubła". Toda če zaslužiš človeka potom obresti, celo življenje si lahko brez skrbi. Dotičnik, ki plačuje obresti, se niti malo ne zaveda, da žrtvuje vsak dan nekaj časa tebi in dela zate; on misli, da je svoboden kot ptica po nehom in da dela le zase! Recimo da jaz tebi posodim sto dolarjev. Ti mi plačaš šest dolarjev letnih obresti od posojenega zneska in s tem, ker plačaš šest dolarjev delaš dva ali tri dni v letu zastoj, kajti plačo tistih dveh ali treh dni sem jaz že vzel. Mesto Chicago namerava posoditi pet milijonov dolarjev za zgradbo luke; od tega zneska bo plačevalo mesto dva miliona in 195 tisoč dolarjev obresti, kar pomeni, da bodo morali davkoplačevalci mesta Chicago izvršiti brezplačno delo v vrednosti zadnjega zneska v korist tistih, ki bodo posodili denar. Zedinjene države so posodile 300 milijonov dolarjev za zgradbo Panamskega prekopa. Od tega posojila mora vlada plačati 150 milijonov dolarjev obresti, kar zopet pomeni, da vsi prebivalci pod strijem Samom morajo izvršiti brezplačno delo v vrednosti 150 milijonov dolarjev za tiste, ki so posodili denar.

Toda te številke predstavljajo nizke, zmerne in "poštee" obresti, kakor bi jih imenoval ta ali oni. Ali se to se nabere če človek celo življenje plačuje obresti. Ako pa vzamemo 10, 12, 20 ali celo 36%, kolikor navadno zahtevajo zastavnice, potem je pa že več kot sužnost za tiste reže, ki toliko plačujejo.

Vzemimo, da znašajo vsa obrestonosna posojila v Zedinjenih državah \$50,000,000,000 (50 milijard), najbrž pa znašajo še več kot toliko. Vzemimo dalje, da se ta ogromni kapital obrestuje povprečno po šest odstotkov, torej znašajo letne obresti tri milijarde dolarjev (milijarda je tisoč milijonov) ali z drugimi besedami: svobodni ameriški državljani izvrše vsako leto brezplačno delo, ki producira vrednost treh milijard dolarjev! In če dalje vzamemo, da je okrog 15 milijonov produktivnih delavcev v naši republiki s povprečno plačo 30 centov na uro, tedaj vidimo, da mora vsak delavec in delavka delati 666 ur v vsakem letu ali nekaj več kot dve uri vsak dan brezplačno, zastoj, za obresti. Ako bi mogli danes odvaliti z našim ram to teško breme — tri milijarde obresti, skrajšali bi lahko delavnih za dve uri vsim petnajst milijonom delavcem, ne da bi izgubili jeden sam cent na mezdah.

Ali bote rekli — kdor ima denar, je denar njegov in delati sme z njim, kar se mu poljubi. Lahko, denar zapre v skrinjo, ali ga pa posodi in narekuje obresti, kakoršne sam hoče. Kdo mu more kaj za to?!

Tako pravi tudi lastnik mašine. Mašina je moja — pravi — in če hočem, delavce jo sme operirati, če nečem, pa naj mašina počiva in delavec naj gre kamor hoče. Po nazorih sedanjega gospodarskega sistema je to seveda popolnoma pravilno in vsakdanji ljudje si sploh ne morejo misliti, da bi ne smelo biti tako. V resnici pa je akumulacija ali kupičenje denarja največji greh kapitalističnega sistema, kajti pozabiti ne smemo, da prvi in glavni namen denarja je, da služi v izmenjavo in da vedno kroži naprej. In dalje je tudi resnica, da bi mnogi denarni kup v privatni posesti bil nemogoč pod pravično vladob in v pravičnih gospodarskih razmerah. To se pravi, da je pridobljen krivičnim potom. V pravič-

nih gospodarskih razmerah bi denar ne smel biti privatna lastnina in vsaka akumulacija denarja bi morala biti protizakonita. Denar bi moral biti samo vladna lastnina, to je skupna lastnina ljudstva; vlada naredi denar in sankcionira je na podlagi zakona in zakon bi moral denar regulirati in kaznovati vsako zlorabo. Pozabiti pa ne smemo še nekaj. Tajnik vladnega zaklada v Washingtonu je poročal, da je bilo 1. aprila 1912 vsega denarja v Zedinjenih Državač čez 3623 milijonov dolarjev. Torej toliko je v resnici krožečega in nakupičenega denarja. Tajnik vladnega zaklada mora vedeti, torej se mu sme verjeti. Kako pa potem pridemo do tega, da znašajo obrestonosna posojila čez 50,000,000,000 (50 milijard) dolarjev? In po poročilih finančnikov znašajo posojila še veliko več. Ali ni tu dokaz, da okrog 46 milijard dolarjev eksistira le v domišljji, da v resnici tega denarja nikjer ni? In daj ali ni tu dokaz, da marsikdo, ki pobira obresti od posojil, sploh nima denarja, to je do dotični posojeni znesek sploh ne eksistira v obliki resničnega denarja? In ta ali oni "marsikdo" vendar ne more početi z denarjem kot bi se mu poljubilo — če ga pa nima.

Denar po svoji lastnosti se ne more posoditi. Izposodim si lahko samokolnico, voz, konja ali lopato od sosedu in mu vrnem nazaj, kadar ne potrebujem več. Denarja pa ni mogoče vrniti! Kakor hitro izposojeni denar porabim, nimam ga več. Ako ga hočem vrniti, moram dati zanj svojo delovno silo in svoj delovni čas, to je moram prej delati in nekaj producirati, nakar zamorem povrniti izposojeni znesek z obrestmi vred. Toda s tem nisem vrnil izposojenega denarja, pač pa sem daroval upniku nekaj svojega proizvoda zato, da sem smel porabiti denar, ki v resnici ni bil samo njegov, v izmenjavo potrebne stvari. Denar, ki mi ga je dal, je po pravici bil ravnotako moj kakor njegov, toda kapitalistično naziranje in kapitalistične razmere prevladujejo in jaz si ne morem pomagati.

Zloraba denarja, kakor se danes zlorablja, je mogoča le tedaj če tisti, ki ga zlorablja, kontrolirajo denar na celi črti od vladne kovnice do vseh kanalov cirkulacije. Zgodovina kovanega in papirnatega denarja v Zedinjenih državah nam pa daje jasno sliko, kako so privatni interesi vedno kontrolirali naš denar in sedaj ga hočejo še celo popolnoma izviti iz rok vlade. Na ta način je mogoče denar poljubno pomnožiti ali zmanjšati; denarni trust je doslej vedno skrbel, da je bilo denarja kolikor mogoče malo v kroženju in zahteva po njem kolikor mogoče večja. Posojevati denar na obresti, kdor ga v resnici ima, se dobro izplača; še bolj se pa izplača posojevati denar, katerega v resnici ni. To vedo bankirji. Posoditi tisoč dolarjev in prejeti \$60 letnih obresti, je že nekaj. Toda posoditi poleg jednega resničnega tisočaka še devetnajst tisočakov, ki jih v resnici nikjer ni, ali z drugimi besedami: posoditi tisoč dolarjev dvajsetim osebam, tako da vsaka oseba dobi tisočak in pobasati letnih \$1200 v obrestih, je pa še lepše za bankirje in vse ostale denarne spekulante. Posoditi denar, katerega v resnici ni nikjer, se pravi posoditi kredit. Že prej smo omenili velikansko razliko med zneskom posojil in pa zneskom denarja, kolikor ga v resnici eksistira. Razlika znaša okrog 46 milijard dolarjev. Tega denarja v resnici nikjer ni, pač se pa izražuje v kreditu; kredit zastopa namišljeni denar v gotovini in čimbolj rastejo posojila, tembolj se razteže kredit. Čimveč kredita, temveč profita v obliki resničnega denarja — obresti. Ampak kredit mora tudi imeti svojo realno podlago, opirati se mora na neko vrednoto ali reprezentirati gotov kapital, drugače je brez pomena. Da! Kredit temelji na delovni sili. Delovna sila ali delovna moč, to je energija možgan in mišice proizvajalcev, tista sila, katera proizvaja vse bogastvo, jamči tudi za denarni kredit. Špekulirati s kreditom se pravi špekulirati z delovno silo drugih ljudi. Delovna sila ima svojo vrednost dokler proizvaja kapital in ta vrednost je v nerazumljivi va v zvezi s produktom. Vrednost produkta ustvarja kredit in ta se izraža v številkah — v dolarjih. Dokler moja delovna sila proizvaja kapital, imam kredit in na ta kredit lahko dobim denar. Če ne delam, nimam nobenega kredita, niti ne dobim denarja na posodo. Delovna sila! Zapomnite si ti dve besedi. Delovno silo posameznika in cele delavske mase so špekulantje kapitalizirali in sedaj jo prodajajo za mastnim dobičkom. Delovno silo so spremenili v namišljeni kapital 46 milijard dolarjev in od teh milijard plačujejo delavci vsako leto tri tisoč milijonov dolarjev v obrestih, to je producirajo bogastvo, ne da bi bili plačani za svoj produkt. Obresti so postavni rop! Denar na posojila so največja in najgrša zloraba denarja, tako velika zloraba, da si večje ni mogel izmisliti posedujoči razred.

Ali je odpomoč proti tej zlorabi? Da. Denar je sankcionirala vlada — ljudstvo — v svrhu izmenjave porabnih in potrebnih stvari. Tega ne smemo pozabiti. Prvi in glavni namen denarja je, da služi kot izmenjevalno sredstvo in kot tak bi moral služiti še danes. Kakor imamo poštni sistem, da smo v medsebojni pisмени zvezi, tako imamo denarni sistem, da smo v medsebojni gospodarski zvezi, to je da si medsebojno izmenjavamo stvari, ki jih rabimo za življenje in duševni vžitek. In kakor nam ne more nihče diktirati, koliko pisem moramo pisati vsak in koliko ne smemo, ravnotako bi nam nihče ne smel braniti, koliko denarja smemo potrošiti dnevno in koliko ne smemo. In kakor ne dovolimo, da bi kdo preкупil naše poštnne znamke in jih prodal po zvišani ceni ali jih rentiral proti obrestim, ravnotako bi ne smeli dovoliti, da se prodaje naš denar po zvišanih cenah ali posojuje proti plačilu.

(Dalje.)